

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΠΕΙΡΑΙΑ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΜ: 12571

ΣΚΟΡΔΑ ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΜΕΛΙΝΑ ΑΜ : 13918

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Εισαγωγή

1.1. Πρόλογος.....	3
1.2. Γενικά.....	4
1.3. Σκοπός και Ερωτήματα Εργασίας.....	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Απασχόληση

2.1. Έννοια Απασχόλησης.....	8
2.2. Είδη Απασχόλησης.....	9
2.3. Παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα.....	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Αγορά Εργασίας: Προσφορά – Ζήτηση

3.1. Ορισμοί.....	11
3.2. Μακροοικονομικές Θεωρίες: Κλασικοί και Κεϊνσιανοί.....	13
3.3. Πολιτικές Προστασίας της Εργασίας.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : Η Κρίση Στην Ελλάδα

4.1. Αίτια της Κρίσης.....	18
4.2. Συνέπειες της Κρίσης.....	22
4.3. Μελλοντικές Εκτιμήσεις.....	23
4.4. Τρόποι Αντιμετώπισης της Οικονομικής Κρίσης.....	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Ανεργία – Ορισμοί – Άλλες Έννοιες

5.1. Ορισμοί.....	27
5.2. Ιστορική Αναδρομή.....	29
5.3. Είδη Ανεργίας.....	30
5.4. Αίτια Ανεργίας.....	34
5.5. Μέτρα Αντιμετώπισης της Ανεργίας.....	36
5.6. Συνέπειες Ανεργίας.....	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : Κρίση και Απασχόληση – Εμπειρική Διερεύνηση

6.1. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για τα έτη 2009 – 2013.....	39
6.2 Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για τα έτη 2009 – 2013.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : Κρίση και Ανεργία – Εμπειρική Διερεύνηση

7.1 Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για τα έτη 2009 – 2013.....	59
7.2 Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για τα έτη 2009 – 2013.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο : Επίλογος

8.1. Σύνοψη.....	79
8.2. Συμπέρασμα.....	80

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	83
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	84
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	84
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Πρόλογος.

Μέσα στα πλαίσια της σπουδαστικής μας ζωής, και για να μπορέσουμε να ολοκληρωθούμε ως φοιτητές, πρέπει να φέρουμε εις πέρας την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας. Η ολοκλήρωση των σπουδών μας σφραγίζεται με την δημιουργία μιας καλά μελετημένης οργανωμένης πτυχιακής εργασίας, και αποτελεί τον επίλογό μας πριν την απόκτηση του πτυχίου μας. Στην διάρκεια της μελέτης και της σταδιακής δημιουργίας της πτυχιακής εργασίας, αποκομίζουμε ως φοιτητές πολλές σημαντικές πληροφορίες. Κάτι που μας οδηγεί στον συλλογισμό, πως η εκπόνηση των πτυχιακών εργασιών γίνεται προς όφελος όλων των φοιτητών και αποτελεί ένα αξιόλογο γεγονός.

Το αντικείμενο με το οποίο επιλέξαμε να ασχοληθούμε στην παρούσα πτυχιακή εργασία είναι το φαινόμενο της ανεργίας στην Ελλάδα της κρίσης. Ανατρέξαμε σε πολλές μελέτες, διαβάσαμε αρκετές οικονομικές και μη απόψεις σχετικά με την ανεργίας, για να είμαστε στην θέση να παραθέσουμε τις αιτίες δημιουργίας της ανεργίας σε γενικότερο επίπεδο αλλά και ειδικότερα σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης, ποιοι είναι εκείνοι που πλήττονται περισσότερο, όπως και τις συνέπειες της καθώς και του τρόπους που μπορεί να αντιμετωπίσει την ανεργία ένα κράτος.

Επιλέξαμε το αντικείμενο της πτυχιακής μας εργασίας να είναι η ανεργία στην Ελλάδα της κρίσης, γιατί είναι ένα φαινόμενο που μαστίζει την κοινωνία μας. Κάθε μέρα όλο και περισσότεροι συνάνθρωποί μας βρίσκονται αντιμέτωποι με την απώλεια της εργασίας τους και με έναν νέο Γολγοθά που πρέπει να ανέβουν ώστε να επιβιώσουν. Είναι ένα οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο που μας αφορά όλους, πόσο μάλλον εμάς την νέα γενιά αυτού του τόπου που βρισκόμαστε ένα βήμα πριν την αναζήτησή μας για εργασία.

1.2 Γενικά.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες παγκοσμίως είναι το πρόβλημα της ανεργίας. Η ανεργία είναι ένα σύνθετο πρόβλημα με ποικίλες ερμηνείες και η επίλυσή του αποτελεί πρόκληση για τις κυβερνήσεις καθώς επηρεάζεται σημαντικά από διάφορες κυβερνητικές πολιτικές που ασκούνται σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου.

Το ποσοστό ανεργίας είναι ανέφικτο να μηδενιστεί καθώς υπάρχουν πάντα κάποιοι που ενώ ανήκουν στους ικανούς προς εργασία δεν έχουν απασχόληση, ακόμη και όταν μια οικονομία πηγαίνει καλά.

Ένα από τα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντήσει κάποιος για να κρίνει την σοβαρότητα του προβλήματος της ανεργίας είναι η διάρκειά της. Οι οικονομολόγοι έχουν καταβάλει τεράστια προσπάθεια για να προσδιορίσουν την διάρκεια των περιόδων ανεργίας καθώς επηρεάζει άμεσα το μέγεθος του προβλήματος. Το αποτέλεσμα αυτής της μελέτης είναι δυσνόητο καθώς και αντιφατικό επειδή αναφέρει πως *τα περισσότερα διαστήματα ανεργίας είναι βραχυχρόνια και η μεγαλύτερη ανεργία που παρατηρείται σε οποιοδήποτε δεδομένο χρονικό διάστημα είναι μακροχρόνια*. Με πιο απλά λόγια οι περισσότεροι άνθρωποι που γίνονται άνεργοι, θα βρουν σύντομα εργασία χωρίς αυτό να σημαίνει πως θα σταματήσουν να δημιουργούνται νέοι άνεργοι οι οποίοι θα καταλαμβάνουν συνεχώς τις θέσεις αυτών που βρήκαν εργασία. Συγχρόνως, οι πολιτικές που το κράτος αναλαμβάνει για την αντιμετώπιση της ανεργίας ποικίλουν ανάλογα με τα αίτια και τους κύριους λόγους που την δημιουργούν στην σύγχρονη περίοδο. Το μεγαλύτερο πρόβλημα όμως το οποίο καλούνται να επιλύσουν οι κυβερνήσεις, είναι το πρόβλημα των μακροχρόνιων ανέργων δηλαδή των ατόμων που παραμένουν χωρίς απασχόληση για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

1.3 Σκοπός και ερωτήματα της εργασίας.

Κύριος σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας, είναι η μελέτη των αιτιών που οδήγησαν την Ελλάδα στην κρίση, η εικόνα που παρουσιάζει στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας καθώς και την εικόνα της ανεργίας για τα έτη 2009 έως και 2013.

Στόχος της πτυχιακής εργασίας είναι να μελετήσει τα είδη της ανεργίας που έχουν δημιουργηθεί καθώς και τα αίτια δημιουργίας αυτών και τις συνέπειες που προκαλεί το φαινόμενο της ανεργίας σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Η συγκεκριμένη μελέτη έχει γίνει τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο.

Βασικοί στόχοι της εργασίας:

1. Ποια τα αίτια και πως αυτά σε βάθος χρόνου δημιούργησαν το κατάλληλο έδαφος και οδήγησαν την Ελλάδα στην κρίση, καθώς και τις συνέπειες αυτής.
2. Αναγνώριση του κύριου αποτελέσματος της κρίσης, η ανεργία, πως εμφανίζεται, ποιοι οι τρόποι αντιμετώπισης της και ποιες οι συνέπειες της.
3. Παρακολούθηση και εξέλιξη της απασχόλησης σύμφωνα με το φύλο και την ηλικία κατά την διάρκεια της κρίσης.
4. Τον ρόλο της εκπαίδευσης στην απασχόληση και πως αυτό επηρεάζεται κατά την περίοδο της κρίσης.
5. Ποιες ηλικίες και ποιο φύλο έχουν επηρεαστεί περισσότερο στα χρόνια της κρίσης και πλήττει η ανεργία.
6. Πόσο σημαντικό ρόλο έχει το επίπεδο σπουδών στην αγορά εργασίας και πως αυτό οδήγησε τους πολίτες στην ανεργία και στην αδυναμία για εύρεση εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια της απασχόλησης, τα είδη της καθώς και η εικόνα που επικρατεί στην παρούσα Ελλάδα. Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην αγορά εργασίας, ποια είναι η έννοιά της, ποιες οι απόψεις που επικρατούν κατά τους μεγάλους οικονομολόγους, όπως επίσης ποιες είναι οι πολιτικές προστασίας της εργασίας στην Ελλάδα. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα δούμε τους βαθύτερους λόγους που οδήγησαν την χώρα μας στην κρίση, ποιες συνέπειες προκλήθηκαν από αυτήν, όπως και τις μελλοντικές εκτιμήσεις για την πορεία της καθώς και του τρόπους με τους οποίους ένα κράτος μπορεί να αντιμετωπίσει μια οικονομική κρίση. Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα αναλύσουμε την ανεργία, τι ρόλο έχει παίζει στα παλαιότερα χρόνια, την μορφή και τις διαστάσεις της που έχει πάρει μέσα στα χρόνια της κρίσης. Στο έκτο και στο έβδομο κεφάλαιο θα δούμε από εμπειρική οπτική γωνία, την επιρροή της κρίσης στην απασχόληση και στην εξάπλωση της ανεργίας στα δύο φύλα, τις ηλικιακές ομάδες και το επίπεδο εκπαίδευσής τους για τα έτη 2009 έως και 2013, σύμφωνα με τις μελέτες που πραγματοποιεί η Ελληνική Στατιστική Αρχή. Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο θα συνοψίσουμε τα κυριότερα σημεία της εργασίας και πως αυτά μας οδήγησαν στην τελική εικόνα και την πραγματοποίηση της πτυχιακής εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που πλήττει την οικονομία μας είναι η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης. Αυτή η έλλειψη προκαλεί βιοποριστικά προβλήματα καθώς η απασχόληση είναι απαραίτητη για την επιβίωση και την ψυχική υγεία του ατόμου. Η απασχόληση των ατόμων δεν εξαρτάται μόνο από τον ανθρωπιστικό παράγοντα αλλά και από μη έμψυχους παραγωγικούς συντελεστές.

Η απασχόληση αποτελεί κεντρικό ζήτημα των ευρωπαϊκών (και όχι μόνο) κοινωνιών. Εξαιτίας του πολύ μεγάλου ποσοστού ανεργίας την σήμερα ημέρα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ολόκληρη την Ευρώπη τα ζητήματα που συνδέονται με τον τομέα της απασχόλησης έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον των ιθυνόντων. Κυβερνήσεις καθώς και συνδικαλιστικοί και κοινωνικοπολιτικοί φορείς καλούνται να αναζητήσουν δράσεις, μέτρα και στρατηγικές για την ανάπτυξη του τομέα της απασχόλησης.

Ο Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού) είναι ένας οργανισμός ο οποίος λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Ο ρόλος του Ο.Α.Ε.Δ. απαρτίζεται από τρεις βασικούς πυλώνες:

1. Την προώθηση στην απασχόληση
2. Την παροχή ασφάλισης της ανεργίας καθώς και την κοινωνική προστασία σε θέματα οικογένειας και μητρότητας
3. Στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων

2.1 Έννοια Απασχόλησης.

Ορισμός

Με την έννοια της απασχόλησης ορίζουμε την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι συντελεστές παραγωγής, που έχουν ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία. Με τον όρο απασχόληση νοείται η μορφή χρησιμοποίησης των εργατικών δυνάμεων σε οικονομικές δραστηριότητες. Η απασχόληση εξαρτάται από τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών στην οικονομία.

Στην μακροοικονομία ο όρος απασχόληση χρησιμοποιείται στα άτομα και όχι στους άλλους παραγωγικούς συντελεστές, χωρίς αυτό να σημαίνει πως οι υπόλοιποι παραγωγικοί συντελεστές δεν επηρεάζουν την απασχόληση των ατόμων.

Η κεϋνσιανής έμπνευσης ιδέα υποστήριζε ότι οι κοινωνικές δαπάνες οι οποίες θα επιδρούσαν ευνοϊκά στην ανάπτυξη της οικονομίας θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν μέσω της πλήρους απασχόλησης. Στην μεταπολεμική περίοδο, μετά το 1973 οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες αντιμετώπισαν τεράστια αύξηση ανεργίας και κυρίως μεγάλη μείωση κερδών με αποτέλεσμα να καταρριφθεί η κεϋνσιανή θεωρία. Με την ακύρωση της κεϋνσιανής έμπνευσης επικράτησε ο μονεταρισμός ο οποίος είχε σαν βασικό του σκοπό την καταπολέμηση του πληθωρισμού.

Ο ρόλος της απασχόλησης είναι μείζονος σημασίας για κάθε οικονομία διότι επηρεάζει σημαντικά τις κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές. Τις περισσότερες φορές οι κοινωνικές πολιτικές έρχονται σε αντίθεση με τις οικονομικές, στην περίπτωση της απασχόλησης όμως αυτό δεν ισχύει καθώς η απασχόληση αποτελεί έναν από τους ελάχιστους τομείς που επηρεάζει και τις δυο πλευρές ταυτόχρονα είτε θετικά, είτε αρνητικά.

Το ύψος της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας δεν επηρεάζεται μόνο από τις πολιτικές απασχόλησης αλλά και από άλλες πολιτικές. Η απασχόληση και η ανεργία επηρεάζονται και από άλλες πολιτικές όπως για παράδειγμα η μεταναστευτική πολιτική, η εκπαιδευτική πολιτική, η πολιτική πρόνοιας κτλ.

2.2 Είδη Απασχόλησης.

Πλήρης Απασχόληση – Πλήρες ωράριο.

Πλήρες ωράριο ονομάζεται ο ημερήσιος και εβδομαδιαίος χρόνος εργασίας μιας επιχείρησης για την παροχή του οποίου οφείλεται ο νόμιμος καταβαλλόμενος από τον εργοδότη μισθός. Το ωράριο πλήρους απασχόλησης ορίζεται είτε από την συλλογική σύμβαση εργασίας είτε από τον νόμο. Ένας άλλος τρόπος είναι το ωράριο να έχει καθοριστεί με ατομική σύμβαση εργασίας.

Μερική Απασχόληση.

Μερική απασχόληση ονομάζεται το είδος της εργασίας το οποίο θα πρέπει το ωράριο να είναι μικρότερης διάρκειας από αυτό της πλήρους απασχόλησης. Το ωράριο ορίζεται μεταξύ εργοδότη και μισθωτού με έγγραφη ατομική σύμβαση στην οποία συμφωνείται η ημερήσια ή εβδομαδιαία ή δεκαπενθήμερη ή μηνιαία εργασία για ορισμένο ή αόριστο χρόνο.

Εκ περιτροπής Εργασία.

Εκ περιτροπής εργασία ονομάζεται μια ειδικότερη μορφή μερικής απασχόλησης. Ενώ οι ομοιότητες με το είδος της μερικής απασχόλησης είναι αρκετές, ο νομοθέτης έχει θεσπίσει ειδικούς κανόνες για το συγκεκριμένο είδος. Η ίδρυση της εργασίας ξεκινά είτε με την αρχική σύμβαση εργασίας είτε κατά την λειτουργία της σύμβασης με μεταγενέστερη συμφωνία των δύο μερών. Η σύμβαση αναφέρει ότι ο μισθωτός θα παρέχει τις υπηρεσίες του κατά λιγότερες ημέρες την εβδομάδα, ή κατά λιγότερες εβδομάδες τον μήνα, ή κατά λιγότερους μήνες τον χρόνο, ή και με συνδυασμό αυτών κατά πλήρες ημερήσιο ωράριο εργασίας.¹

¹ «Ατομικές Εργασιακές Σχέσεις», Ιωάννης Ληξουριώτης, 2013.

2.3 Η παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα.

Όπως είναι γνωστό, μια χώρα που έχει επέλθει σε μακροχρόνια ύφεση, ο τομέας της αγοράς εργασίας της θα έχει δεχθεί μεγάλες αλλαγές μιας και είναι ο βασικός τομέας που πλήττει η κρίση.

Στα χρόνια αυτά που η Ελλάδα διανύει το φαινόμενο της κρίσης, η αγορά εργασίας έχει υποστεί μεγάλες ανατροπές, λόγω των μέτρων λιτότητας που πάρθηκαν για την έξοδο της χώρας από την κρίση. Έτσι, έχουμε φτάσει σε μια περίοδο όπου έχουν δημιουργηθεί εντελώς νέα και διαφορετικά δεδομένα στην αγορά εργασίας, που έχουν σαν απόρροια την δημιουργία της καλπάζουσας ανεργίας.

Αυτή η ανατροπή των δεδομένων της αγοράς εργασίας αποτυπώνεται στα στατιστικά στοιχεία εταιρειών που έχουν αναλάβει την μελέτη των ποσοστών της απασχόλησης, της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας καθώς και της ανεργίας (όπως είναι η ΕΛΣΤΑΤ και θα δούμε στα επόμενα κεφάλαια).

Η καταγραφή αυτών των δεδομένων και ποσοστών μας υποδέχεται σε μια νέα μορφή του εργασιακού τομέα στην Ελλάδα. Παρατηρείται αλλαγή στις υπάρχουσες συμβάσεις εργασίας από πλήρη απασχόληση και σταθερή σε άλλες, νέες, μορφές εργασίας. Η εκ περιτροπής εργασία, η ανασφάλιστη εργασία και η μερική απασχόληση, είναι μερικές από αυτές τις νέες μορφές εργασίας που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα μέσα στα χρόνια της ύφεσης.²

² Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3.1. Ορισμοί.

Εργασία.

Με τον όρο εργασία νοείται η επίτευξη ενός οικονομικού αποτελέσματος, είναι ο σκοπός της κάθε είδους δραστηριότητας του ατόμου ή της ομάδας. Η εργασία που προσφέρει η οικοκυρά στην οικία της, ή διεκπεραίωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων δεν αποτελεί παραγωγική εργασία. Σύμφωνα με τους Smith, Marx και Baran παραγωγική εργασία θεωρείται η εργασία κατά την οποία δημιουργείται πλεόνασμα.

Από την εργασία προκύπτει διάκριση μεταξύ του ατόμου που προσφέρει και του ατόμου που αγοράζει την εργασία (μισθωτοί – εργοδότες). Μια άλλη πιο μικρή κατηγορία είναι οι αυτοαπασχολούμενοι οι οποίοι εργάζονται για δικό τους όφελος.

Αγορά εργασίας

Επικρατέστερη θεωρία για την επεξήγηση της αγοράς εργασίας θεωρείται η νεοκλασική ή ορθόδοξη θεωρία. Σύμφωνα με αυτή την θεωρία ο ανταγωνισμός θεωρείται πλήρης και μπορεί να χρησιμοποιηθεί κ σε άλλες περιπτώσεις πραγματοποιώντας κάποιες τροποποιήσεις. Σύμφωνα με την νεοκλασική θεωρία το επίπεδο της ζήτησης είναι αυτό που καθορίζει το ύψος της αμοιβής και το επίπεδο της απασχόλησης.

Τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση μίας αγοράς εργασίας είναι τα εξής:

1. Ο συνδυασμός των διαθέσιμων θέσεων εργασίας με τον αριθμό των εργαζομένων
2. Ο διαχωρισμός ανά κλάδο ανάλογα με τις δεξιότητες που κατέχουν οι εργαζόμενοι , δηλαδή διαχωρισμός των εργαζόμενων ανα κατηγορία σύμφωνα με τις απαιτήσεις των διάφορων διαθέσιμων θέσεων εργασίας

3. Η ανάπτυξη κινήτρων για διαχρονική κατανομή των πόρων, π.χ. διάθεση κεφαλαίων από εργοδότες για εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων

Η σωστή λειτουργία, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών καθώς και οι κανόνες λειτουργίας της αγοράς εργασίας θεσπίζονται από ένα πλέγμα ρυθμίσεων (θεσμικών και νομοθετικών). Στόχος όλων αυτών είναι η ομαλή λειτουργία της αγοράς. Πολλές φορές ο τρόπος λειτουργίας στην αγορά εργασίας περιορίζει την λειτουργία της και επηρεάζει αρνητικά την παραγωγικότητα της οικονομίας. Ταυτόχρονα συρρικνώνει την τάση νέων θέσεων απασχόλησης.

Η λειτουργία της αγοράς εργασίας μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων μπορεί να διαχωριστεί στις νομοθετικές ρυθμίσεις οι οποίες έχουν ως στόχο το επίπεδο αμοιβών της εργασίας, τις συνθήκες και το είδος της απασχόλησης, καθώς και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις των εργατικών συνδικάτων.

Η ενίσχυση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας εξασφαλίζει την ορθή, ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς.

Το σημαντικότερο μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες της Ε.Ε. οπότε και η Ελλάδα είναι το ότι εμφανίζονται αρκετά ευάλωτες καθώς αποτελούν ανοιχτές αγορές με αποτέλεσμα οποιαδήποτε κοινωνική, πολιτική ή οικονομική αλλαγή ενός κράτους-μέλους ή κάποιας εκ των γύρω περιοχών (ανατολική Ευρώπη, Μέση Ανατολή κτλ.) μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την λειτουργία τους.

3.2 Μακροοικονομικές θεωρίες: Κλασικοί και Κεϊνσιανοί.

Η αγορά εργασίας αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας μιας χώρας. Από τα παλαιά χρόνια, οι οικονομολόγοι κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες στις έρευνές τους για την κατανόηση των οικονομικών φαινομένων που διέπουν μια χώρα.

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα δούμε ποιες ήταν οι απόψεις των υποστηρικτών της Κλασικής σχολής, εν αντιθέσει των απόψεων των υποστηρικτών της Κεϊνσιανής σχολής, όσο αφορά την αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με τον Smith, από την πλευρά της κλασικής προσέγγισης, οι οικονομικές μονάδες κοιτώντας το προσωπικό τους όφελος σε μια ελεύθερη οικονομία, φαίνεται να υποκινούνται από ένα «αόρατο χέρι» το οποίο αυξάνει την γενική ευημερία όλων των οικονομικών μονάδων.

Στο βιβλίο του, *The Wealth of Nations*, ο Smith μας παραβάλλει την θεωρία του «αόρατου χεριού», και πως αυτό έχει την ικανότητα σε μια ελεύθερη οικονομία να καθοδηγεί τις οικονομικές μονάδες στο προσωπικό τους συμφέρον, το οποίο κατά συνέπεια μπορεί να κινήσει σε συγχρονισμένους ρυθμούς το σύνολο της οικονομίας.

Όμως, όπως είναι φυσικό επόμενο η συγκεκριμένη θεωρία δεν έχει απόλυτα θετικά αποτελέσματα στο σύνολο της, καθώς θα πρέπει να υπολογισθεί και η επιρροή των εξωτερικών παραγόντων, όπως είναι τα φυσικά φαινόμενα ή εκδήλωση ενός πολέμου. Έτσι, σε μια οικονομία η ύπαρξη του «αόρατου χεριού» δεν σήμαινε πως δεν θα υπάρξουν και δυσαρεστημένοι.

Κύριο κομμάτι της θεωρίας του Smith, και της εγκυρότητας του «αόρατου χεριού», είναι η πλήρης εκμετάλλευση των πόρων μιας χώρας (φυσικούς, ανθρώπινους, τεχνολογικούς), η αρχική κατανομή του πλούτου, καθώς και η ομαλή λειτουργία των οικονομικών αγορών (χρηματοπιστωτικές αγορές, αγορά εργασίας και αγαθών ή υπηρεσιών κ.α.) και η ισορροπία των μισθών που θα μπορέσει να εξασφαλίσει και να αυξήσει την οικονομική ευημερία των ανθρώπων.

Η θεωρία του Smith στηρίζεται κυρίως στην υπόθεση ότι οι οικονομικές μονάδες κινούνται με στόχο την προσωπική τους οικονομική ευημερία και βλέπει ως θετικό γεγονός τον περιορισμό του ρόλου του κράτους στην οικονομική ζωή.³

Στην αντίθετη μεριά ο Keynes, όπως και οι υποστηρικτές του, στηρίζει την θεωρία του για την υψηλή ανεργία, την οποία η θεωρία του «αόρατου χεριού» και των κλασικών δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει, πως η αργή προσαρμογή των μισθών και των τιμών είναι το αίτιό της.

Έτσι, ο Keynes, με το βιβλίο του *The General Theory of Employment, Interest, and Money*, υποστηρίζει ότι οι αγορές παραμένουν εκτός ισορροπίας (οι ζητούμενες ποσότητες δεν είναι ανάλογες των προσφερόμενων) για μεγάλα χρονικά διαστήματα, επειδή η προσαρμογή των μισθών και των τιμών είναι αργή.

Σύμφωνα με τον Keynes, η ανεργία έχει διάρκεια γιατί οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να ισορροπήσουν τον αριθμό των εργαζόμενων που χρειάζονται στην επιχείρησή τους με τον αριθμό των ατόμων που έχουν ανάγκη να εργαστούν, επειδή οι τιμές και οι μισθοί δεν μπορούν να προσαρμοστούν γρήγορα.

Σε αυτή την θεωρία του, ο Keynes, δηλώνει πως η λύση της ανεργίας είναι η αύξηση των δημοσίων δαπανών για την αγορά των αγαθών και των υπηρεσιών, γεγονός που θα οδηγήσει τις επιχειρήσεις στην πρόσληψη περισσότερων εργατών. Μάλιστα, ο Keynes δηλώνει, αυτή η πολιτική οικονομία θα προσέφερε μεγαλύτερους μισθούς για κατανάλωση στους εργαζόμενους, γεγονός που θα αποτελούσε μια ακόμη πηγή ζήτησης των αγαθών των επιχειρήσεων που ως επακόλουθο θα είχε την αύξηση της απασχόλησης.

Ο Keynes και οι υποστηρικτές του, στηρίζουν την άποψη και βρίσκουν ως θετικό γεγονός την παρέμβαση και τον ρόλο του κράτους στην οικονομική ζωή μιας χώρας, εν αντιθέσει με τους κλασικούς.⁴

³ Adam Smith, *“The Wealth of Nations”*, 1776

⁴ John Maynard Keynes, *“The General Theory of Employment, Interest, and Money”*, 1936

3.3 Πολιτικές προστασίας της Εργασίας.

Με την πάροδο των χρόνων και με την μεγάλη αύξηση της βιομηχανίας, που το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που την αποτελούν, δεν έχουν κάποιο άλλο περιουσιακό στοιχείο παρά μόνο την ικανότητά τους για να εργαστούν, δημιουργήθηκε μια ανάγκη για την προστασία της κοινωνίας που συντελούν την εργατική τάξη.

Η εργασία και η προστασία της εργασίας, είναι δικαίωμα όλων. Συγκεκριμένα, η Προστασία Εργασίας, ορίζεται από το άρθρο 22 του Συντάγματος, παράγραφοι 1, 2, 3, 4 και 5:

§ 1. Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για την δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και ηθική εξύψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού.

Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.

§ 2. Με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία.

§ 3. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας από τους δημόσιους υπαλλήλους και τους υπαλλήλους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.⁵

⁵ Σύνταγμα της Ελλάδος, άρθρο 22, §1, §2, §3, §4, §5.

§ 4. Οποιαδήποτε μορφή αναγκαστική εργασίας απαγορεύεται.

Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή στράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της Χώρας λη επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την δημόσια υγεία, καθώς και τα σχετικά με την προσφορά της προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την ικανοποίηση τοπικών αναγκών.

§ 5. Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων όπως ο νόμος ορίζει.

«Το κράτος, εκτός από την προστασία της εργασίας των εργαζομένων, μεριμνά και για την προστασία των ανέργων. Καθώς, η ανεργία είναι ένα φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να έχει μηδενικό ποσοστό, το κράτος με τις πολιτικές προστασίας που έχουν καταρτηθεί σύμφωνα με το Σύνταγμα, προστατεύει τα άτομα τα οποία δεν εργάζονται και ο μόνος τρόπος για την επιβίωση τους είναι η ικανότητά τους για εργασία.»⁶

⁶ Σύνταγμα της Ελλάδος, άρθρο 22, §1, §2, §3, §4, §5.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όταν αναφερόμαστε στην έννοια της κρίσης, αναφερόμαστε στο φαινόμενο της αστάθειας που μπορεί να παρουσιάζεται είτε σε οικονομικό επίπεδο, είτε σε πολιτικό επίπεδο, όπως επίσης σε στρατιωτικό ή οικολογικό επίπεδο και σε άλλα κοινωνικά προβλήματα που μπορεί να διανύει μια χώρα.

Τι εννοούμε όμως με τον όρο «οικονομική κρίση»; Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης, παρουσιάζεται και απειλεί την οικονομία μιας χώρας, όταν γίνεται κακή διαχείριση των πόρων. Είναι ένα φαινόμενο που απειλεί την οικονομία σε διεθνές επίπεδο. Κύριος λόγος για την παρουσία της οικονομικής κρίσης σε μια χώρα είναι η μεγάλη παροχή δανείων υψηλού κινδύνου από τις τράπεζες, με σκοπό να δημιουργήσουν κλίμα κερδοφορίας και κερδοσκοπίας.

Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα, η οικονομική κρίση έχει της εξής διαστάσεις:

- Οικονομική κρίση. Δεν παρουσιάζεται ανάπτυξη σε όλα τα οικονομικά επίπεδα που διέπουν την χώρα.
- Δημοσιονομική κρίση. Η χώρα παρουσιάζει αδυναμία στην συγκέντρωση εσόδων και στην αποπληρωμή δανείων, γεγονός που την οδηγεί σε περεταίρω δανεισμό.
- Κοινωνική κρίση. Αδυναμία κάλυψης των απαραίτητων υποχρεώσεων του κράτους προς τους πολίτες του.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε ποια είναι τα αίτια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, οι συνέπειες της, καθώς και τους τρόπους που μπορεί μια χώρα να αντιμετωπίσει μια οικονομική κρίση και τις μελλοντικές εκτιμήσεις για το μέλλον της Ελλάδας.

4.1 Αίτια της κρίσης.

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα δούμε τα αίτια της κρίσης. Τα αίτια της κρίσης είναι απόρροια μιας στρατηγικής, στον οικονομικό τομέα, που ακολουθούσε το κράτος επί σειρά ετών, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, όπου είχε κατευθυντήρια αρχή μοντέλα οικονομικής πολιτικής που συναντάμε σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Η υπεροχή των χρηματιστικών αγορών.

Η αυξανόμενη υπεροχή του χρηματοπιστωτικού τομέα σε όλα τα οικονομικά επίπεδα της χώρα, η υπεροχή του χρηματιστικού κεφαλαίου έναντι του συνολικού κεφαλαίου, και οι χρηματιστικές αγορές ως σημείο αναφοράς εναλλακτικού οφέλους για τις επιχειρήσεις, όπου μέσω αυτού δημιουργούν τις μελλοντικές τους επενδύσεις και την μελλοντική τους πορεία.

Το χρηματιστικό κεφάλαιο και η αγορά εργασίας.

Η υπεροχή του χρηματιστικού κεφαλαίου απέκτησε ρόλο κατευθυντήριου μοχλού στην νέα διαμόρφωση της αγοράς εργασίας. Ενώ στην αρχή την χώρα διένυε ένα ελεγχόμενο καθεστώς κεφαλαίου, δηλαδή, υπήρχε ένα βασικό όριο μισθού για τους εργαζόμενους, ο «μισθός αναφοράς», τον οποίο οι εργαζόμενοι τον θεωρούσαν ως «δίκαιο μισθό» με τον οποίο θα μπορούσαν να ζουν μια αξιοπρεπή ζωή και με τον οποίο καθόριζαν την αγορά εργασίας. Αντίστοιχα στις επιχειρήσεις, είχαν ως σημείο αναφοράς το «κέρδος αναφοράς» που το όριζαν κυρίως τα εθνικά πλαίσια, ενώ το «κανονικό κέρδος» των επιχειρήσεων δημιουργείτο στο εσωτερικό του εθνικού κοινωνικού σχηματισμού. Επειδή όμως το «κανονικό» κέρδος και ο μισός δύναται να είναι ασύμβατα, δημιουργήθηκε μια μεταβλητή ρύθμισης, ο πληθωρισμός, ώστε να μπορούν να εκπληρωθούν οι εκάστοτε απαιτήσεις.⁷

⁷ Ετήσια Έκθεση ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2009

Στην πορεία όμως το χρηματιστικό κεφάλαιο άλλαξε το ελεγχόμενο αυτό καθεστώς. Έτσι για τους εργαζόμενους παραμένει σταθερό σημείο αναφοράς ο «μισθός αναφοράς», ενώ για τις επιχειρήσεις σαν «κέρδος αναφοράς» πλέον ορίζονται οι τιμές που επικρατούν και παρουσιάζονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτέλεσμα αυτού, όταν ο «κανονικός» μισθός και το «κανονικό» κέρδος είναι ασύμβατα, οι επιχειρήσεις αδυνατούν να εκπληρώσουν τις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις τους και οδηγούνται σε μείωση της απασχόλησης. Έτσι μεταβλητή ρύθμισης γίνεται η ανεργία.

Το χρηματιστικό κεφάλαιο και η συσσώρευση κεφαλαίου.

Η σχέση που χαρακτηρίζει το χρηματιστικό κεφάλαιο με το παραγωγικό κεφάλαιο, έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία κέρδους στον τομέα της παραγωγής, που έχει ανοδική πορεία στα πρώτα έτη της δεκαετίας του 2000, πράγμα που δεν υφίστατο και για την συσσώρευση κεφαλαίου. Η σχέση αυτή αποτελεί υπόδειγμα του νεοφιλελευθερισμού για την συσσώρευση χρήματος. Δηλαδή, η κερδοφορία των επενδύσεων ακολουθούσε σταθερή τη αύξησή τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι το εναλλακτικό όφελος, να προέρχεται αποκλειστικά από τις χρηματιστικές αποδόσεις στον παραγωγικό τομέα. Κατά συνέπεια έχουμε:

- Τις επιχειρήσεις του παραγωγικού τομέα που επιθυμούν να αυξήσουν την ήδη υπάρχουσα κερδοφορία του παραγωγικού τους δυναμικού, επιδιώκοντάς την με την μείωση του κόστους εργασίας των εργαζομένων.
- Όπως επίσης και τις επιχειρήσεις που δεν ανήκαν στον χρηματιστικό τομέα, να διεκδικούν μεγάλο μερίδιο αυτών των επενδύσεων και να δραστηριοποιούνται με αυτές άμεσα.

Απόρροια όλων αυτών ήταν η συσσώρευση του πάγιου κεφαλαίου, η υποχώρηση των παραγωγικών επενδύσεων και η ραγδαία αύξηση της ανεργίας.⁸

⁸ Ετήσια Έκθεση INE-ΓΣΕΕ, 2009

Από την χρηματιστική καινοτομία στην χρηματοπιστωτική κρίση.

Σημαντικό αίτιο της κρίσης είναι η εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η ανάπτυξη των παραγώγων του χρηματοπιστωτικού τομέα συνδέεται άμεσα με αυτή των αγορών. Ο ανταγωνισμός εντείνεται σε κάθε οικονομικό επίπεδο, γεγονός που δρα πιεστικά επί της εργασίας για την αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο πλαίσιο τους διεθνούς ανταγωνισμού στράφηκαν από τα επιχειρηματικά δάνεια προς τα καταναλωτικά και τα στεγαστικά. Με την μείωση των επιτοκίων προσπάθησαν να προσελκύσουν τα νοικοκυριά στον δρόμο του δανεισμού. Αρχικά, ενώ υπήρχε μια σταθερότητα στην αποπληρωμή των δανείων και αξιοπιστία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών προς το πρόσωπο των δανειοληπτών, στην συνέχεια η πορεία των απαιτήσεών τους από τους δανειολήπτες ανατράπηκε, καθώς όλο και περισσότερο οι δανειολήπτες αδυνατούσαν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους (κάθε νοικοκυριό δίνει περισσότερο από το 40% του μισθού του για την αποπληρωμή δανείων) με συνέπεια να γίνονται επισφαλείς.

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, έθεταν ως δευτερεύοντα παράγοντα τον μισθό του εκάστοτε νοικοκυριού, και ως κύριο παράγοντα για αξιοπιστία και σταθερότητα λάμβαναν υπόψη τους τα περιουσιακά στοιχεία τους. Εντούτοις, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αντλούσαν τα κέρδη τους καθαρά από τον μισθό των νοικοκυριών. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι, το οικονομικό σύστημα των χρηματοπιστωτικών οργανισμών να φτάσει στα όριά του και να οδηγηθεί σε μια χρηματοπιστωτική κρίση.⁹

⁹ Ετήσια Έκθεση INE-ΓΣΕΕ, 2009

Η ουσιαστική αιτία της κρίσης.

«Βασικό στοιχείο στην λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η διαφορά ανάμεσα στην παρούσα και στην «μελλοντική αξία», δηλαδή η προσδοκία των μελλοντικών εισοδημάτων (των μελλοντικών αποδόσεων) από την οποία εξαρτάται η παρούσα προεξόφλησή της. Η τάση για επέκταση των χρηματικών μέσων που καλούνται να λειτουργήσουν ως κεφάλαιο σε αντιστοιχία με την προσδοκώμενη μελλοντική παραγωγή και απόδοση συνιστά ένα στοιχείο εγγενούς αστάθειας του συστήματος, μια δυνατότητα χρηματοπιστωτικής κρίσης.» (Suzanne de Brunhoff, 1977).

Όταν το χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται σε αστάθεια, δηλαδή όταν οι πιστώσεις αυξάνονται έναντι της πραγματικής οικονομίας, τότε η χώρα οδηγείται σε χρηματοπιστωτική κρίση. Με πιο απλά λόγια, μια λάθος εκτίμηση για τις μελλοντικές προβλέψεις του εισοδήματος των εκάστοτε νοικοκυριών, μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του δανεισμού. Πιο συγκεκριμένα, το χρήμα είναι απόρροια μια μελλοντικής παραγωγής, ενός μελλοντικού εισοδήματος, που δημιουργείται στα πλαίσια της πραγματικής οικονομίας.

Αυτή η οικονομική στρατηγική, που ακολουθούσε το κράτος επί σειρά ετών, είχα σαν επακόλουθο την τεράστια συσσώρευση κεφαλαίου, όπου η ζυγαριά έγειρε προς το μέρος του, σε αντιστοιχία με την πραγματική οικονομία του κράτους. Από την στιγμή που το συσσωρευμένο κεφάλαιο ξεπερνούσε το ύψος των μελλοντικών εκτιμήσεων και προσδοκιών της παραγωγής του εισοδήματος που μπορεί να παράγει η πραγματική οικονομία του κράτους, το φαινόμενο της κρίσης έγινε φανερά αντιληπτό.¹⁰

¹⁰ Ετήσια Έκθεση ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2009

4.2 Συνέπειες της κρίσης.

Όπως αναφέραμε στην αρχή του κεφαλαίου, η κρίση που διανύει την Ελλάδα δεν έχει μόνο οικονομική διάσταση, αλλά και κοινωνική. Είναι ένα φαινόμενο το οποίο επηρεάζει τις ζωές των πολιτών του κράτους.

Οι επιπτώσεις που υπέστη η Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης και της ύφεσης ήταν πολλές και μεγάλες σε έκταση.

Οι επιχειρηματίες αναγκάζονται σιγά σιγά να μειώνουν το προσωπικό ή της ώρες εργασίας του, όπως επίσης είναι και οι επιχειρηματίες που οι συνθήκες τους οδηγούν στο να βάλουν «λουκέτο» στην επιχείρησή τους, γεγονός που συμβάλλει σημαντικά στις περεταίρω συνέπειες.

Η μείωση των μισθών των εργαζόμενων και των συνταξιούχων αποτελούν επίσης βασικό παράγοντα στα μετέπειτα γεγονότα.

Με την άνοδο της ανεργίας και την μείωση των μισθών, παρατηρείται αύξηση της εγκληματικότητας. Το ποσοστό της κατάθλιψης αυξάνεται ραγδαία με δραστικές επιπτώσεις. Σαν κατάληξη, πολλοί πολίτες μη μπορώντας να ανταπεξέλθουν στην αποπληρωμή των χρεών τους και να μπορούν να ζουν μια αξιοπρεπή ζωή, οδηγούνται στην αυτοκτονία. Ένα άλλο ποσοστό που δέχεται αύξηση είναι εκείνο των αστέγων. Όλο και περισσότεροι πολίτες χάνουν τις οικίες τους και ένα άλλο μερίδιο παλεύει να σώσει τα περιουσιακά του στοιχεία. Το ποσοστό των νέων της Ελλάδας που αναζητεί εργασία στο εξωτερικό παρουσιάζει μεγάλη άνοδο. Οι νέοι εγκαταλείπουν τις εστίες στους αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον στο εξωτερικό, με την ελπίδα να μπορέσουν να στηρίξουν την οικογένειά τους.

Το φαινόμενο της κρίσης, είναι ένα από τα ελάχιστα φαινόμενα, που πλήττουν, αδιακρίτως, τους ανθρώπους σε πολλές εκφάνσεις της ζωής τους. Αν δεν παρθούν οι σωστές οικονομικές πολιτικές αποφάσεις, και αν δεν υπάρχει μια κοινωνική υποστήριξη προς τους πολίτες, η κρίση μπορεί να πάρει μεγάλες και δυσμενείς διαστάσεις.

4.3 Μελλοντικές εκτιμήσεις.

Ύστερα από την μεγάλη βουτιά της Ελλάδας στην οικονομική κρίση και την βαθιά ύφεση, ύστερα από τις μεγάλες ανατροπές και τον ανασχεδιασμό της καθημερινότητας των ανθρώπων, και από την καταστροφή χιλιάδων ονείρων και της ελπίδας της νέας γενιάς, ο φόβος της αβεβαιότητας για το μέλλον της Ελλάδας παραμένει.

Σύμφωνα με το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), οι μελλοντικές εξελίξεις που αφορούν το άμεσο οικονομικά περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή η Ευρωζώνη, προβλέπει για τα επόμενα έτη ήπια ύφεση.

Με την θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προβλέπεται αντιμετώπιση και διαχείριση του χρέους της κρίσης.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μελετώντας την επιδείνωση των συνθηκών στην Ευρωζώνη και τις χαμηλές πληθωριστικές πιέσεις, προβλέπει να ενισχύσει την ρευστότητα ώστε να καταπολεμηθεί η πιστωτική αδυναμία.

Τα μηνύματα που στέλνει η Ευρωζώνη στην Ελλάδα είναι θετικά για την έξοδο της από την κρίση.

Το έτος του 2013, θεωρήθηκε ως έτος καμψής για τα επόμενα έτη. Έτσι οι μελλοντικές προβλέψεις εκτιμούν πως τα επόμενα έτη θα υπάρξει ενδυνάμωση της χρηματοδότησης της οικονομίας, και αυτό θα επιτευχθεί με την αναδιαμόρφωση και την ανακεφαλοποίηση του τραπεζικού συστήματος. Εκτιμάται επίσης μείωση του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ, όπου αυτό θα επιτευχθεί από την εγχώρια ζήτηση. Επίσης, μείωση αναμένεται να υπάρξει και στον πληθωρισμό, κυρίως επηρεασμένο από τις αλλαγές που υπέστη η λειτουργία των αγορών.

Εκτιμάται σταδιακή άνοδος της ανάπτυξης για τα επόμενα έτη, καθώς επίσης μείωση της δημόσιας κατανάλωσης, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση θα παραμείνει σταθερή. Σταδιακή ανάκαμψη προβλέπεται για το μέλλον των ακαθάριστων επενδύσεων του πάγιου κεφαλαίου.¹¹

¹¹ Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 – 2016, Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Οικονομικών, Οκτώβριος 2012.

Θετική βελτίωση αναμένεται από το 2014 στην απασχόληση, όπως και στην ανεργία καθώς εκτιμάται ότι μέχρι το τέλος του 2016 θα έχει φτάσει στο ποσοστό του 17,9%.

Οι μελλοντικές προβλέψεις και εκτιμήσεις για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση είναι θετικές και δημιουργούν το αίσθημα ελπίδας στους πολίτες για ένα καλύτερο αύριο.¹²

¹² Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 – 2016, Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Οικονομικών, Οκτώβριος 2012.

4.4 Τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης.

Κάθε πρόβλημα έχει και μια λύση. Το ίδιο συμβαίνει και με το φαινόμενο της κρίσης. Αποτελεί ένα πρόβλημα, το οποίο μπορεί να λυθεί σε βάθος χρόνου και με τα κατάλληλα μέτρα που θα παρθούν από το κράτος. Τα μέτρα που θα λάβει το κράτος για την αντιμετώπιση της κρίσης και την έξοδό του από αυτήν, θα πρέπει να είναι σίγουρα, να έχουν θετική εξέλιξη και να οδηγήσουν με σταθερά βήματα την χώρα στην επιστροφή της στην ανάπτυξη και στην ευημερία.

Θετική αντιμετώπιση αποτελούν τα μέτρα που δημιουργούν έδαφος για νέες επενδύσεις από ξένα κράτη, στην χώρα που διανύει την κρίση.

Η ταυτόχρονη αύξηση των εξαγωγών και η μείωση των εισαγωγών μπορούν να δράσουν θετικά στην ανάπτυξη της χώρας.

Η άνοδος της παραγωγής στον πρωτογενή τομέα της χώρα, στην σωστή χρήση των πλεονεκτημάτων του φυσικού της πλούτου, είναι βήματα ικανά να οδηγήσουν, σταθερά, την χώρα στην έξοδο από την κρίση. Όπως επίσης, και η αύξηση της παραγωγής στον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα της χώρας.

Υποστήριξη στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω ευρωπαϊκών επενδύσεων.

Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής με σύγχρονα μέσα, αποτελεί ένα από τα κύρια μέτρα που καλό θα ήταν να λάβει μια χώρα για την έξοδό της από την κρίση.

Η αναδιαμόρφωση του τραπεζικού συστήματος, οι αποφάσεις για νέα δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα, συνιστούν θετικά αποτελέσματα για την καταπολέμηση της κρίσης.

Η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας, κάτι το οποίο συνεπάγεται και ως μέτρο αντιμετώπισης της κρίσης.

Η επίτευξη ενός ικανοποιητικού ρυθμού ανάπτυξης δημιουργεί ελπιδοφόρο αίσθημα και αίσθημα αισιοδοξίας, στο κράτος και στους πολίτες του, για έξοδο από την κρίση και μελλοντικές μέρες ευημερίας της χώρα και των πολιτών.¹³

¹³ Άρθρο: «Αντιμετώπιση της Οικονομικής Κρίσης», Νεόφυτος Παπαδόπουλος, www.en-gr.com

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΕΡΓΙΑ

Το κεντρικό πρόβλημα κάθε σύγχρονης κοινωνίας είναι η ανεργία, καθώς οι επιδράσεις της δεν είναι μόνο οικονομικές αλλά και κοινωνικές. Με την ύπαρξη υψηλής ανεργίας συνεπάγεται μείωση εισοδημάτων η οποία προκαλεί οικονομική δυσπραγία επηρεάζοντας την κοινωνία και την οικονομία ενός κράτους. Και ενώ το επιφανειακό πρόβλημα είναι οικονομικό καθώς δαπανώνται τεράστια ποσά σε επιδόματα ανεργίας, σεμινάρια ανέργων κ.α., κύριο πρόβλημα είναι η υποβάθμιση της κοινωνίας λόγω των ψυχολογικών προβλημάτων που προκαλούνται από την ανεργία

Σύμφωνα με μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από ψυχολόγους σε ανθρώπους οι οποίοι απολύθηκαν από την εργασία τους βγήκε το συμπέρασμα ότι όσο ψυχοφθόρο και καταθλιπτικό είναι το γεγονός μιας σχολικής αποτυχίας ή ο θάνατος ενός στενού φίλου, τόσο ψυχοφθόρο και καταθλιπτικό είναι για κάποιον εργαζόμενο η απόλυσή του.

Ανεργία υφίσταται σε περίπτωση που ένα κομμάτι από τα άτομα που αποτελούν το εργατικό δυναμικό δεν δύναται να βρει εργασία ή στη περίπτωση που ο αριθμός των κενών θέσεων στην προσφορά εργασίας είναι μικρότερος από τον αριθμό των υποψήφιων εργαζόμενων που αποτελούν την ζήτηση εργασίας. Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί κάποιος να μετατραπεί σε άνεργος ποικίλουν. Κάποιοι απολύονται καθώς μπορεί να θεωρηθούν περιττοί, ενώ κάποιοι εγκαταλείπουν με δική τους πρωτοβουλία την θέση εργασίας τους. Υπάρχουν βέβαια τα άτομα τα οποία η απομάκρυνση από τα καθήκοντά τους θεωρείται προσωρινή οπότε τα ίδια βρίσκονται σε αναμονή με την ελπίδα ότι θα επαναπροσληφθούν από τον ίδιο εργοδότη.

5.1 Ορισμός.

Ένας ορισμός που έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την ανεργία αναφέρει ότι ο αριθμός των ατόμων που υποβάλλουν αίτηση για επίδομα ανεργίας ή για εθνικά ασφαλιστικά δάνεια την ημέρα της μηνιαίας καταμέτρησης, τα οποία εκείνη την ημέρα είναι άνεργοι, διατεθειμένοι και ικανοί να απασχοληθούν σε κάθε κατάλληλη θέση και αναζητούν ενεργά εργασία. Ένας άλλος ορισμός που έχει χρησιμοποιηθεί αναφέρει πως ανεργία υφίσταται όταν υπάρχει υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας, δηλαδή όταν η προσφορά εργασίας είναι μεγαλύτερη από τη ζήτηση της.

Με τον όρο εργατικό δυναμικό ορίζεται το μέρος των ατόμων που έχουν εργασία συν τον αριθμό των ατόμων οι οποίοι έχουν δηλώσει την επιθυμία δια να εργαστούν και ταυτόχρονα ότι είναι διαθέσιμα. Το σύνολο των εργαζομένων αποτελείται από το εργατικό δυναμικό, τους αυτοαπασχολούμενους και τους εργαζόμενους οι οποίοι απασχολούνται στις ένοπλες δυνάμεις μιας χώρας. Με λίγα λόγια το εργατικό δυναμικό ισούται με το άθροισμα του αριθμού των απασχολούμενων συν τον αριθμό των ανέργων.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί κάποιος να μετατραπεί σε άνεργος ποικίλουν. Κάποιοι απολύονται καθώς μπορεί να θεωρηθούν περιττοί, ενώ κάποιοι εγκαταλείπουν με δική τους πρωτοβουλία την θέση εργασίας τους. Υπάρχουν βέβαια τα άτομα τα οποία η απομάκρυνση από τα καθήκοντά τους θεωρείται προσωρινή οπότε τα ίδια βρίσκονται σε αναμονή με την ελπίδα ότι θα επαναπροσληφθούν από τον ίδιο εργοδότη.

Τα άτομα που δεν εργάζονται εξαιτίας των προσωπικών προσδοκιών τους, όπως για παράδειγμα αυτοί που επιθυμούν να εργαστούν πάνω στο επίπεδο σπουδών τους και όχι σε κάποιον άλλο τομέα, δεν θεωρούνται άνεργοι.

Άλλο ένα πρόβλημα είναι οι συνεχείς μετακινήσεις από και προς το εργατικό δυναμικό. Στις ομάδες αυτές που αυξομειώνουν το εργατικό δυναμικό ανήκουν οι νέοι που βρίσκονται στην αναζήτηση της πρώτης τους εργασίας, όπως για παράδειγμα τα άτομα που τελείωσαν τις σπουδές τους ή κάποιοι ηλικιωμένοι οι οποίοι ενώ είχαν αποχωρήσει από το εργατικό δυναμικό επέστρεψαν για την αναζήτηση εργασίας. Ο υπολογισμός του ποσοστού της ανεργίας σε μια οικονομία είναι μια πολύ δύσκολη διαδικασία και αυτό συμβαίνει διότι αντιμετωπίζονται μεγάλα προβλήματα στον διαχωρισμό των ατόμων που είναι άνεργα και στον αριθμό των ατόμων που δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό.

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι με τις οποίες μπορεί να υπολογισθεί η ανεργία:

- 1) η παραδοσιακή μέθοδος στην οποία γίνεται καταμέτρηση του πραγματικού αριθμού των ατόμων που θεωρούνται και επίσημα άνεργοι
- 2) η μέθοδος του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας κατά την οποία γίνεται καταμέτρηση των ατόμων που εισπράττουν επίδομα ανεργίας καθώς και όλους όσους αναζητούν απασχόληση.
- 3) Το Γραφείο Στατιστικής Ανεργίας (οργανισμός του Υπουργείου Εργασίας της Αμερικής) ορίζει ως ποσοστό ανεργίας το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που είναι άνεργο.¹⁴

¹⁴ «Αρχές Οικονομικής», Πουρναράκης Ευθύμιος – Χατζηκωνσταντίνου Γεώργιος, 2004

5.2 Ιστορική Αναδρομή.

Η ανεργία στην Ελλάδα υπήρχε από αρχαιοτάτων χρόνων. Στην Αρχαία Αθήνα, για παράδειγμα, οι άνεργοι συγκεντρώνονταν τα πρωινά στην αρχαία αγορά έτσι ώστε όσοι επιθυμούσαν εργατικά χέρια να μπορούν εύκολα να διαλέξουν τον κατάλληλο εργάτη.

Σε περιόδους κατά τις οποίες η ανεργία έφτανε σε υψηλά επίπεδα, οι «ιδιοκτήτες» των πόλεων προχωρούσαν στην πραγματοποίηση ανέργεσης δημοσίων έργων έτσι ώστε να μειώσουν την ανεργία.

Από το 1963 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 τα ποσοστά της ανεργίας στην Ελλάδα κυμαινόντουσαν κάτω από το 5%. Το 1963 το ποσοστό της ανεργίας υπολογιζόταν στο 4,4% ενώ την πενταετία 1975 – 1979 το ποσοστό ήταν στο 1,9% πλησιάζοντας τα ποσοστά ανεργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και για τα επόμενα 25 χρόνια δημιουργήθηκε τάση για μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα παρά την ανοδική πορεία που ακολουθούσε το αγροτικό προϊόν. Το 1990 ξεκίνησε να παρουσιάζεται και μείωση στις θέσεις εργασίας του δευτερογενή τομέα καθώς αρκετές επιχειρήσεις που αντιμετώπιζαν προβλήματα οδηγήθηκαν στο κλείσιμό τους. Ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν ιδιαίτερα χαμηλός και ο πληθωρισμός κυμαινόταν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Ο συνδυασμός του αριθμού των ατόμων πιο πάνω με την εισροή νέων ατόμων από την αλλοδαπή είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση αύξησης του εργατικού δυναμικού. Όλα αυτά είχαν την ραγδαία αύξηση του ποσοστού της ανεργίας.

Την δεκαετία 1995 – 2005 το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα ήταν σταθερά πάνω από το 9% . Το 1999 μάλιστα παρουσίασε ρεκόρ καθώς η ανεργία έφτασε το 12% σημειώνοντας το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην προαναφερόμενη δεκαετία.

5.3 Είδη Ανεργίας.

Οι χώρες οι οποίες διαθέτουν άρτια οργανωμένες στατιστικές υπηρεσίες μπορούν να αναλύσουν το συνολικό ποσοστό ανεργίας σε επιμέρους ποσοστά και να προσδιορίσουν περισσότερο την ανεργία κατά κατηγορίες ατόμων. Ακόμη μεγαλύτερη σημασία έχει ο προσδιορισμός την συνολικής ανεργίας προσωρινής φύσεως. Με βάση το επίπεδο ανάπτυξής τους η κάθε χώρα αντιμετωπίζει διαφορετικούς τύπους ανεργίας. Σε περίπτωση μιας τυπικά αναπτυγμένης οικονομίας η ανεργία διακρίνεται σε:

Διαρθρωτική Ανεργία.

Το είδος της διαρθρωτικής ανεργίας είναι συνυφασμένο με την έννοια της δυναμικής οικονομίας η οποία προσαρμόζεται συνεχώς σε νέες καταστάσεις οι οποίες δημιουργούνται είτε από την διαθεσιμότητα παραγωγικών συντελεστών είτε από την τεχνολογική πρόοδο. Οι νέες μέθοδοι παραγωγής και η καλπάζουσα τεχνολογική πρόοδος δημιουργεί χάσμα μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας. Η τυποποίηση των διαδικασιών παραγωγής και ιδιαίτερα η χρήση μεθόδων παραγωγής έντασης κεφαλαίου ελαττώνει, τουλάχιστον βραχυχρόνια, την ζήτηση εργατικού δυναμικού.

Ανεργία Τριβής.

Η ανεργία τριβής είναι ένα είδος ανεργίας το οποίο είναι μικρής έντασης και έκτασης, το οποίο διαρκεί για μικρό χρονικό διάστημα και αναπτύσσεται σε εποχές κατά τις οποίες η ζήτηση της εργασίας είναι αρκετά μεγάλη. Ο λόγος της εμφάνισής της είναι η έλλειψη ενημέρωσης από τους άνεργους για την ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης. Πολλές φορές οι εργαζόμενοι οικιοθελώς εγκαταλείπουν τις θέσεις εργασίας που κατέχουν καθώς επιθυμούν καλύτερες θέσεις εργασίας. Τα άτομα που ανήκουν στην ανεργία τριβής παρουσιάζουν έλλειψη σταθερότητας στη συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό μιας οικονομίας καθώς η απασχόλησή τους περιορίζεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα. Στις χώρες που παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανάπτυξη η ανεργία τριβής είναι υψηλότερη από ότι σε χώρες με μικρότερη ανάπτυξη. Εξαιτίας του μεγέθους και του λόγου ύπαρξής της δεν χρειάζεται να παρθούν δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα για την καταπολέμησή της.¹⁵

¹⁵ «Σύγχρονη Πολιτική Οικονομία», Κωνσταντίνος Γρηγ. Σφακιανός – Γρηγόριος Κ. Σφακιανός, 1992.

Κυκλική Ανεργία.

Το είδος της κυκλικής ανεργίας εμφανίζεται λόγω μειωμένων εισοδημάτων. Τα μειωμένα εισοδήματα οδηγούν στην μείωση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών. Λόγω της μείωσης ζήτησης αγαθών επέρχεται μείωση της ζήτησης συντελεστών παραγωγής και ιδιαίτερα εργασίας. Εξαιτίας της άμεσης αλληλεξάρτησης όλων των παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η κυκλική ανεργία υποδηλώνει περίοδο οικονομικής δυσπραγίας. Το είδος της κυκλικής ανεργίας μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά εφόσον χρησιμοποιηθεί η κατάλληλη δημοσιονομική πολιτική με αποτέλεσμα η μακροχρόνια ύπαρξή του να είναι αδικαιολόγητη.

Συγκαλυμμένη Ανεργία.

Αυτό το είδος ανεργίας διαφέρει από τα παραπάνω καθώς τα άτομα που το απαρτίζουν δεν είναι εντελώς άνεργα αλλά κυρίως υποαπασχολούμενα. Ένα από τα προβλήματα που προκαλεί η συγκαλυμμένη ανεργία είναι η λανθασμένη απόδοση των ονομαστικά απασχολούμενων, καθώς το προϊόν που φαίνεται να έχει παραχθεί εξ αυτών αποτελεί προϊόν μεγαλύτερης αξίας από αυτό που δικαιολογεί ο μισθός τους. Η μορφή της συγκαλυμμένης ανεργίας συγκροτείται περισσότερο σε οικονομίες που βρίσκονται υπό ανάπτυξη και ειδικότερα στους γεωργικούς τομείς.

Εποχική Ανεργία.

Εποχική ανεργία συναντάμε κυρίως σε κλάδους όπως η γεωργία, οι κατασκευές και ο τουρισμός. Ενώ θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε σαν μια μορφή της ανεργίας τριβής, εξαιτίας ενός χρονικού διαστήματος αδράνειας μέχρι την επόμενη ευκαιρία για προσφορά εργασίας δεν την κατατάσσουμε στην ίδια κατηγορία καθώς η ανεργία τριβής δεν συνιστά τόσο σοβαρό πρόβλημα οικονομικής πολιτικής, ενώ η εποχική ανεργία συνιστά τεράστιο πρόβλημα. Αυτό συμβαίνει διότι οι οικονομικά ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις είναι αυτές που κυρίως πλήττονται από αυτό το φαινόμενο.¹⁶

¹⁶ «Σύγχρονη Πολιτική Οικονομία», Κωνσταντίνος Γρηγ. Σφακιανός – Γρηγόριος Κ. Σφακιανός, 1992.

Λανθάνουσα Ανεργία.

Το εργατικό δυναμικό που αρνείται να απασχοληθεί διότι επιθυμεί ευνοϊκότερες ευκαιρίες από αυτές που προσφέρονται στην αγορά εργασίας συνιστά την λανθάνουσα ανεργία.

Υπολειμματική Ανεργία

Αυτό το είδος ανεργίας αφορά άτομα με σωματική ή διανοητική καθυστέρηση και έχει σαν αποτέλεσμα μεγάλο κοινωνικό και οικονομικό κόστος για τις εκάστοτε οικονομίες. Η πρόληψη και αντιμετώπιση αυτού του είδους της οικονομίας μπορεί να αντιμετωπισθεί μόνο με την παρακίνηση των εργοδοτών από πολιτικούς φορείς ώστε να βρεθούν οι κατάλληλες θέσεις εργασίας για την απασχόληση αυτής της ιδιαίτερης κατηγορίας ανθρώπων.

Κλασική ανεργία

Είναι το είδος της ανεργίας του οποίου η δημιουργία οφείλεται στην διατήρηση του μισθού σε υψηλότερα επίπεδα από αυτά που θα έπρεπε να βρίσκεται σύμφωνα με την καμπύλη προσφοράς εργασίας. Η διατήρηση των υψηλών αυτών επιπέδων μπορεί να υφίσταται εξαιτίας είτε των συνδικάτων, τα οποία ασκούν πιέσεις στις εκάστοτε κυβερνήσεις, είτε στην καθιέρωση κατώτατου μισθού σε υψηλότερο επίπεδο από το επίπεδο ισορροπίας.¹⁷

Εκούσια και ακούσια ανεργία.

Μια διάκριση η οποία μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα τα αίτια για τα οποία κάποιος ανήκει στην κατηγορία των ανέργων είναι η διαφορά μεταξύ εκούσιας και ακούσιας ανεργίας. Ο διαχωρισμός αυτός αρκετές φορές είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί καθώς εμφανίζεται δυσκολία διάκρισης.

Οι λόγοι για τους οποίους μπορεί κάποιος να ανήκει στους εκούσια άνεργους είναι πάρα πολλοί. Εκούσια ανεργία θεωρείται η ανεργία στην οποία ανήκουν τα άτομα τα οποία είτε εργάζονται περιστασιακά λόγω κάποιων άλλων αντικειμένων απασχόλησης, όπως για παράδειγμα η μετακίνηση από την επαρχία προς τα μεγάλα αστικά κέντρα για την εύρεση νέας εργασίας, η μητρότητα ή η οικιοθελής αποχώρηση από μια εργασία προς εύρεση μιας άλλης, θεωρητικά, καλύτερης.

¹⁷ «Σύγχρονη Πολιτική Οικονομία», Κωνσταντίνος Γρηγ. Σφακιανός – Γρηγόριος Κ. Σφακιανός, 1992.

Η ακούσια ανεργία αποτελείται από άνεργους οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να εργαστούν (έχουν τα προσόντα, είναι πρόθυμοι και συμβιβάζονται με τα ημερομίσθια τα οποία επικρατούν την ανάλογη περίοδο), αλλά παρόλα αυτά η εύρεση εργασίας είναι αδύνατη.

Τα είδη ανεργίας εκτός από τα μεγάλα προβλήματα που προκαλούν είτε στο σύνολο μιας οικονομίας είτε στο κάθε άτομο ξεχωριστά μερικές φορές λειτουργούν και ευεργετικά. Για παράδειγμα όταν παρουσιάζεται ανεργία τριβής, παρουσιάζεται η ευκαιρία για να γίνει μετατόπιση παραγωγής προς τα αγαθά εκείνα για τα οποία η ζήτηση είναι μεγαλύτερη, όπως επίσης βοηθάει στην καλύτερη εύρεση εργαζομένων από τους εργοδότες.

Ένα άλλο είδος ανεργίας το οποίο έχει καθαρά κοινωνικό όφελος είναι η δομική ανεργία καθώς οι άνεργοι επανεκπαιδεύονται ή εξειδικεύονται σε κάποιο τομέα εργασίας.

Όπως έχουμε προαναφέρει η ανεργία δεν μπορεί να είναι μηδενική, όμως σε περιπτώσεις που παρατηρείται πλήρης απασχόληση το είδος της κυκλικής ανεργίας δύναται να είναι μηδενικό.¹⁸

¹⁸ «Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία», Γ. Χρήστου – Θ. Γεωργακόπουλος – Γ. Τσεκούρας – Θ. Λιανός – Μ. Χατζηπροκοπούου – Θ. Μπέλος – Γ. Μπένος, 2007

5.4 Τα αίτια της ανεργίας.

Όπως είναι λογικό, η ανεργία δεν είναι ένα φαινόμενο το οποίο προκύπτει από μόνο του. Υπάρχουν αιτίες που προκαλούν την δημιουργία αυτού του φαινομένου και που θα δούμε σε αυτό το υποκεφάλαιο.

Η οικονομική κρίση.

Η οικονομική κρίση είναι μια από τις βασικές αιτίες για την δημιουργία της ανεργίας. Μια οικονομική κρίση πλήττει άμεσα τον εργασιακό τομέα και ως αποτέλεσμα έχουμε την ανεργία. Αν η κρίση εξελιχθεί σε ύφεση με βάθος χρόνου, τότε η ανεργία μπορεί να φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Μείωση ανταγωνισμού.

Η μείωση του ανταγωνισμού συμβάλει στην δημιουργία της ανεργίας. Είτε σε εγχώριο είτε σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι μια από τις αιτίες που οδηγούν τους εργαζόμενους σε απώλεια της εργασίας τους. Η αδυναμία μιας επιχείρησης να ανταγωνιστεί τις αντίπαλές της ή εξαγωγές μιας χώρας να μην έχουν την δυνατότητα να συναγωνιστούν τις υπόλοιπες, καθώς και να ξεπερνάνε τις αντίστοιχες εισαγωγές της, οδηγεί πολλούς εργαζόμενους στην ανεργία.

Μετανάστευση.

Τα «φθηνά εργατικά χέρια» που βρίσκουν στο πρόσωπο των οικονομικών μεταναστών οι εργοδότες, είναι ένα αίτιο για την απώλεια ή την αδυναμία εύρεσης εργασίας.

Τεχνολογική ανάπτυξη.

Η τεχνολογική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει στα επόμενα χρόνια στην ανεργία πολλούς εργαζόμενους, καθώς χρόνο με τον χρόνο πολλές εργασίες θα γίνονται πλέον μηχανικά.¹⁹

¹⁹ Ετήσια Έκθεση ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2008.

Μείωση επενδύσεων.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης από τα ξένα κράτη προς την ικανότητα και την σιγουριά για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, έχει σαν απόρροια την μείωση των επενδύσεων, κάτι που συνεπάγεται και στην απώλεια της εργασίας πολλών εργαζομένων.

Κατάργηση παραδοσιακών επαγγελμάτων.

Με την εξέλιξη των χρόνων παρατηρείται ότι πολλά από τα παραδοσιακά επαγγέλματα μιας χώρας, τείνουν ή έχουν ήδη εξαλειφθεί. Συνέπεια αυτού του γεγονότος, πολλοί άνθρωποι που ήταν γνώστες μιας παραδοσιακής εργασίας ή τέχνης να βρίσκονται αντιμέτωποι με την ανεργία.

Επιχειρηματικές δραστηριότητες στο εξωτερικό.

Ένα ακόμη αίτιο το οποίο δημιουργεί ή εντείνει το φαινόμενο της ανεργίας σε μια χώρα, είναι οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο εξωτερικό. Τα «φθηνά εργατικά χέρια» δίνουν την ώθηση στους επιχειρηματίες να παράγουν με χαμηλό κόστος εργασίας σε μια ξένη χώρα και όχι στην πατρίδα τους.

Έλλειψη εξειδίκευσης.

Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την καινοτομία στις μεθόδους εργασίας, τυγχάνουν πολλοί εργαζόμενοι με αδυναμία και έλλειψη γνώσης των εξειδικευμένων νέων μεθόδων, αίτιο που μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια της εργασίας τους.²⁰

²⁰ Ετήσια Έκθεση ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2008.

5.5 Μέτρα αντιμετώπισης της ανεργίας.

Όπως αναφέραμε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο τα είδη της ανεργίας ποικίλουν οπότε είναι λογικό να ακολουθείται διαφορετική στρατηγική για την καταπολέμηση τους.

Τα βασικότερα δημοσιονομικά μέτρα τα οποία μπορούν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της ανεργίας είναι η αύξηση των δαπανών του δημοσίου και η μείωση των φόρων. Η αύξηση των δημοσίων δαπανών οδηγεί στην μεγέθυνση της συνολικής ζήτησης των αγαθών η οποία ωθεί ακόμα περισσότερο την μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής και με αυτόν τον τρόπο επέρχεται μείωση της ανεργίας. Αντίστοιχα μια κυβέρνηση μειώνοντας τους φόρους, μειώνει το κόστος παραγωγής των προϊόντων. Η μείωση του κόστους παραγωγής του προϊόντος οδηγεί σε αύξηση την ζήτηση παραγωγικών συντελεστών ώστε να παράγεται μεγαλύτερη ποσότητα με το ελάχιστον δυνατό κόστος. Όλη αυτή η διαδικασία βοηθάει σημαντικά στην εξάλειψη της ανεργίας.

Μια πολιτική η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης, η οποία θα έχει κατά συνέπεια την μείωση της ανεργίας, είναι η αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα. Με τον τρόπο αυτό, δηλαδή με την ενίσχυση της κρατικής δαπάνης, οι δυνατότητες είναι απεριόριστες καθώς μπορεί ευκολότερα να υπολογισθεί το μέγεθος της δαπάνης ώστε η παραγωγή να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, το οποίο είναι οι παραγωγικοί συντελεστές να απασχολούνται πλήρως. Το μέτρο αυτό εμφανίζεται ικανότερο από μια μεταβολή στο φορολογικό σύστημα καθώς οι δυνατότητες μείωσης των φορολογικών συντελεστών μετά από μια αύξηση που έχει πραγματοποιηθεί, είναι σχετικά περιορισμένη.²¹

²¹ «*Αρχές Οικονομικής*», Πουρναράκης Ευθύμιος – Χατζηκωνσταντίνου Γεώργιος, 2004

Μια νομισματική πολιτική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την μείωση της ανεργίας είναι η μείωση του επιτοκίου καθώς ταυτόχρονα επέρχεται μείωση του κόστους παραγωγής. Αυτό συμβαίνει διότι μειώνοντας τον τόκο, ο οποίος αποτελεί επιπρόσθετο στοιχείο του κόστους του προϊόντος, έχουμε αύξηση της παραγωγής και έτσι επιτυγχάνεται μείωση της ανεργίας.

Ένα άλλο νομισματικό μέτρο που μπορεί να εφαρμοσθεί είναι η αύξηση προσφοράς χρήματος. Αυξάνοντας την προσφορά χρήματος συνεπάγεται ταχεία αύξηση της συνολικής ζήτησης των προϊόντων η οποία αλυσιδωτά προκαλεί την αύξηση της παραγωγής. Η αύξηση της παραγωγής δημιουργεί αύξηση των συντελεστών της παραγωγής οπότε και μείωση της ανεργίας.

Για τους εποχιακούς άνεργους οι οποίοι παραμένουν εργατικά ανενεργοί για κάποιο χρονικό διάστημα το κράτος πρέπει να μεριμνήσει ώστε να πραγματοποιηθούν προγράμματα επαγγελματικής επιμόρφωσης. Μέσω αυτών των προγραμμάτων επιτυγχάνεται η εξειδίκευση πάνω σε κάποιο τομέα ή η ευκαιρία εκμάθησης νέων ειδικοτήτων.

Ο περιορισμός της δύναμης των συνδικαλιστικά οργανωμένα εργατών είναι ακόμα ένας τρόπος για την καταπολέμηση της ανεργίας. Τούτο υφίσταται διότι με τον περιορισμό της δύναμης των συνδικαλιστών το κράτος μπορεί να παρέμβει πιο δυνατά στην αγορά εργασίας. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν για να επιτευχθεί αυτή η εξασθένιση των συνδικάτων είναι η πραγματοποίηση νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες των σωματίων.

Ένα μέτρο το οποίο θα ασκούσε άμεση επίδραση στον αριθμό των ανέργων είναι η μείωση του επιδόματος ανεργίας. Μια επερχόμενη μείωση του επιδόματος θα δυσκόλευε τις ήδη δύσκολες συνθήκες στις ζωές των δικαιούχων επιδόματος ανεργίας.²²

²² «*Αρχές Οικονομικής*», Πουρναράκης Ευθύμιος – Χατζηκωνσταντίνου Γεώργιος, 2004

5.6 Συνέπειες ανεργίας.

Από την στιγμή που δεν χρησιμοποιούνται πλήρως οι παραγωγικοί συντελεστές επέρχεται μείωση του παραγόμενου προϊόντος. Αυτή η μείωση οδηγεί στον υποβιβασμό του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων που απαρτίζουν την εκάστοτε οικονομία. Μια άλλη οδυνηρή συνέπεια της ανεργίας είναι τα άτομα που δεν εργάζονται αισθάνονται μη ικανά καθώς δεν συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία με αποτέλεσμα να νιώθουν απογοητευμένα και ανασφαλή.

Υψηλή χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών, αύξηση των αριθμό των διαζυγίων και έξαρση της εγκληματικότητας, είναι κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει μια κοινωνία στην οποία παρουσιάζεται υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν την έκφραση « *Η αεργία είναι μήτηρ πάσης κακίας*», αν και η αεργία διαφέρει από την ανεργία καθώς άεργος θεωρείται ο άνθρωπος που δεν επιθυμεί να εργαστεί ενώ ο άνεργος που επιθυμεί να εργαστεί αλλά δεν βρίσκει εργασία. Βέβαια στην αρχαία Ελλάδα δεν υπήρχε ανεργία καθώς οι δούλοι καλούνταν να διεκπεραιώσουν πάσης φύσεως χειρονακτική εργασία.²³

²³ «Οικονομική Πολιτική», Ιωάννης Σ. Βάβουρας, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6.1 Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για τα έτη 2009 – 2013

Πίνακας 1. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2009

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	2.710,8	2.730,4	2.735,6	2.694,5
15 – 19	20,9	21,7	25,5	21,6
20 – 24	137,3	135,7	135,7	125,4
25 – 29	319,4	327,3	323,5	314,4
30 – 44	1.151,9	1.159,4	1.164,7	1.151,0
45 – 65	1.020,5	1.025,8	1.027,7	1.021,5
65 και άνω	61,0	60,4	58,5	60,5
Θήλεις	1.775,0	1.801,6	1.804,6	1.782,3
15 – 19	10,4	9,6	12,4	11,4
20 – 24	93,5	91,7	91,0	84,3
25 – 29	232,8	231,7	229,4	227,4
30 – 44	804,9	819,0	813,0	804,8
45 – 65	609,6	623,6	632,9	628,7
65 και άνω	23,9	26,0	25,7	25,7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το 2009 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Σύμφωνα με την έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, για το εργατικό δυναμικό του έτους 2009, στο πρώτο τρίμηνο οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 4.485.758, ενώ οι νέοι απασχολούμενοι ήταν 90.206. Στο δεύτερο τρίμηνο παρατηρείται αύξηση των απασχολούμενων, όπου καταμετρήθηκαν σε 4.531.914 και οι νέοι απασχολούμενοι έφτασαν τους 90.230. Στο επόμενο τρίμηνο υπάρχει μικρή αύξηση των απασχολούμενων μέχρι το τέταρτο τρίμηνο όπου παρουσιάζεται μείωση τους. Το πρώτο έτος της κρίσης, η έρευνα παρουσίασε αύξηση στον τομέα της απασχόλησης για τα πρώτα τρία τρίμηνα, όμως στο τέταρτο τρίμηνο σημειώνεται μείωση με τους νέους απασχολούμενους να φτάνουν τους 92.614. Αντίστοιχα στο Γ' τρίμηνο ο αριθμός τους έφτασε τους 96.048 απασχολούμενους.

Για το έτος 2009, στους άντρες παρατηρείται αύξηση των απασχολούμενων στα τρίμηνα Β' και Γ', αντίστοιχα, για τις ηλικίες 30 έως 65 σε σύγκριση με το Α' τρίμηνο, ενώ στο Δ' τρίμηνο οι αριθμοί αγγίζουν ξανά αυτούς του πρώτου.

Στις γυναίκες για το έτος 2009, αναγράφεται αύξηση των απασχολούμενων στα τρίμηνα Β' και Γ', αντίστοιχα, για τις ηλικίες 45 έως 65. Βλέπουμε, πως στο μεγαλύτερο φάσμα των ηλικιών, και στα τέσσερα τρίμηνα του έτους, οι απασχολούμενοι μειώνονται σταδιακά.

Συγκριτικά μεταξύ των αντρών και των γυναικών, οι άντρες έχουν μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης από αυτό των γυναικών, καθώς επίσης η μείωση των απασχολούμενων ανά τα τρίμηνα γίνεται πιο αισθητή στις γυναίκες.²⁴

²⁴ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με την τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2009.

Πίνακας 2. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2010

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	2.660,1	2.644,6	2.631,9	2.570,7
15 – 19	18,3	16,6	16,5	13,6
20 – 24	122,7	122,9	121,8	109,4
25 – 29	298,7	291,0	292,5	272,4
30 – 44	1.144,3	1.143,9	1.131,0	1.116,5
45 – 65	1.017,0	1.014,9	1.013,3	1.001,0
65 και άνω	59,0	55,3	56,9	57,7
Θήλειες	1765,6	1.782,3	1.771,0	1.728,4
15 – 19	10,2	9,0	9,7	7,2
20 – 24	82,0	79,9	78,8	77,9
25 – 29	224,2	224,4	213,3	199,5
30 – 44	790,1	804,8	800,6	783,5
45 – 65	634,0	639,3	643,2	636,3
65 και άνω	25,1	24,9	25,5	24,1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2010 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2014

Η έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2010 αναγράφει αριθμό απασχολούμενων 4.425.625 άτομα ενώ οι νέοι απασχολούμενοι τα 85.244 άτομα. Κοινό σημείο στην γενική εικόνα, στον τομέα της απασχόλησης για το 2010, είναι η σταδιακή μείωση των απασχολούμενων με τελική καταμέτρηση στο τέταρτο τρίμηνο του έτους ο αριθμός των απασχολούμενων να φτάνει τα 4.299.042 άτομα. Θετική εικόνα παρουσιάζεται στους νέους απασχολούμενους για το τρίτο τρίμηνο του 2010 όπου ο αριθμός άγγιξε τα 102.797 άτομα. Τα νούμερα για το δεύτερο και το τέταρτο τρίμηνο ήταν 98.251 και 94.843 άτομα αντίστοιχα.

Συγκεκριμένα παρατηρείται σταδιακή μείωση στον τομέα της απασχόλησης για τους άντρες σε όλες τις κατηγορίες των ηλικιών ανά τα τρίμηνα.

Στις γυναίκες αντίστοιχα εμφανίζεται αύξηση στο δεύτερο και τρίτο τρίμηνο στις ηλικίες 45 έως 65. Η γενική εικόνα που παρουσιάζεται είναι η σταθερή μείωση των απασχολούμενων. Αν και υπάρχουν μικρά δείγματα αύξησής τους, στο αμέσως επόμενο τρίμηνο υποχωρούν ξανά.

Συγκριτικά και στα δύο φύλα παρατηρούμε από την έρευνα πως παρουσιάζουν την ίδια εικόνα στον τομέα της απασχόλησης για το έτος του 2010. Οι άντρες σταθερά έχουν μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης από το αντίστοιχο των γυναικών.²⁵

²⁵ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2010.

Πίνακας 3. Απασχόληση κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2011

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	2.503,9	2.484,8	2.438,0	2.339,2
15 – 19	10,3	12,7	14,6	12,7
20 – 24	105,2	95,7	92,0	84,0
25 – 29	256,7	256,1	252,7	233,5
30 – 44	1.089,5	1.088,6	1.071,5	1.034,2
45 – 65	985,5	979,3	957,9	928,8
65 και άνω	56,6	52,3	49,3	46,1
Θήλειες	1.690,6	1.671,5	1.641,3	1.593,6
15 – 19	5,3	4,7	5,6	5,7
20 – 24	72,0	65,3	62,6	58,4
25 – 29	191,1	184,1	176,4	168,4
30 – 44	771,9	768,1	754,4	738,0
45 – 65	625,8	625,3	620,0	601,8
65 και άνω	24,5	24,1	22,3	21,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2011 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής,, το 2011 στο πρώτο τρίμηνο, οι απασχολούμενοι έφτασαν τα 4.194.429 άτομα και για το τέταρτο τρίμηνο ο αριθμός τους έφτασε τα 3.932.790 άτομα. Πρώτη φορά, μετά την συμπλήρωση τριών χρόνων της Ελλάδας στην κρίση, η μείωση των απασχολούμενων ξεπέρασε το μισό εκατομμύριο. Τα άτομα που την προηγούμενη χρονιά ήταν άνεργα, στο πρώτο τρίμηνο καταγράφηκαν 84.278, ενώ για το τέλος του έτους έφτασαν τα 81.587 άτομα. Αν και υπήρξε μια μικρή αύξηση στο τρίτο τρίμηνο σε 89.611 άτομα, στο επόμενο τρίμηνο εμφάνισε σημαντική πτώση. Ο αντίστοιχος αριθμός στο για το δεύτερο τρίμηνο ήταν 81.118 άτομα που απασχολήθηκαν.

Στους άντρες παρατηρείται μια αύξηση στο δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2011 στην κατηγορία των ηλικιών 15 έως 19. Η εικόνα στον τομέα της απασχόλησης για τους άντρες έχει καθοδική πορεία για όλα τα τρίμηνα του έτους.

Στις γυναίκες μπορούμε να δούμε πως η εικόνα στον τομέα της απασχόλησης είναι η ίδια με των αντρών. Παρουσιάζεται μια αύξηση στα δύο τελευταία τρίμηνα για τις ηλικίες 15 έως 19, ενώ κοινό σημείο όλων των τριμήνων είναι η σταδιακή μείωση των απασχολούμενων.²⁶

²⁶ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2011.

Πίνακας 4. Απασχόληση κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2012

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	2.286,2	2.255,5	2.228,7	2.187,6
15 – 19	11,8	10,5	11,4	10,4
20 – 24	79,6	78,6	74,0	71,2
25 – 29	217,1	211,1	214,2	202,0
30 – 44	1.014,8	997,6	981,7	964,3
45 – 65	919,4	917,2	907,3	899,9
65 και άνω	43,4	40,5	40,1	40,0
Θήλειες	1.551,8	1.537,7	1.510,3	1.494,3
15 – 19	4,8	4,8	4,0	2,6
20 – 24	53,2	50,9	46,6	47,6
25 – 29	162,8	162,7	156,0	154,6
30 – 44	722,2	714,2	706,4	686,8
45 – 65	590,5	587,0	581,3	587,8
645 και άνω	18,3	18,0	16,1	14,9

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2012 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή κάνοντας έρευνα για το εργατικό δυναμικό εν έτει 2012, παρέβαλε τα στοιχεία που αφορούν την απασχόληση. Στην διάρκεια ενός από τα δυσκολότερα έτη που διένυε η Ελλάδα στην κρίση, στην εικόνα που παρουσίασαν τα ποσοστά στον τομέα της απασχόλησης, που ολοένα και περισσότερο κλονίζεται, εμφάνισε μερικά θετικά στοιχεία.

Για το έτος του 2012, συνολικά, υπήρχε μείωση της απασχόλησης με τον αριθμό να αγγίζει τις διακόσιες χιλιάδες. Παρόλα αυτά, όμως, τα δύο τελευταία τρίμηνα τα άτομα που μπόρεσαν να βρουν απασχόληση ξεπέρασαν αυτόν τον αριθμό, με 95.355 άτομα για το τρίτο τρίμηνο του έτους και 107.201 άτομα για το τέταρτο τρίμηνο του έτους.

Συγκεκριμένα στους άντρες παρατηρείται σταδιακή μείωση των απασχολούμενων στις ηλικίες 20 έως και 65, με τις ηλικίες 30 έως 44 να δέχονται την μεγαλύτερη μείωση. Στις ηλικιακές ομάδες 15 έως 19 και 65 και άνω τα ποσοστά παραμένουν κοντά μεταξύ τους στα τρίμηνα και η πτώση τους είναι πιο μικρή σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες.

Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και στις γυναίκες, με την διαφορά πως τα ποσοστά δέχονται μικρότερη μείωση από τα αντίστοιχα, που παρουσίασε η έρευνα, των αντρών. Για ένα ακόμη έτος, βλέπουμε πως, οι άνδρες επικρατούν στον τομέα της απασχόλησης σε σύγκριση με τις γυναίκες.²⁷

²⁷ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2012.

Πίνακας 5. Απασχόληση κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2013

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	2.140,1	2.167,1	2.175,7	2.146,1
15 – 19	8,0	8,5	8,2	8,1
20 – 24	68,5	68,1	71,7	70,3
25 – 29	189,6	182,5	183,5	178,3
30 – 44	957,0	971,3	970,0	957,2
45 – 65	880,9	899,9	904,7	895,0
65 και άνω	36,1	36,9	37,6	37,3
Θήλεις	1.455,8	1.465,1	1.460,2	1.443,5
15 – 19	2,7	3,0	4,6	3,7
20 – 24	43,6	44,4	44,6	46,7
25 – 29	147,1	137,3	134,1	130,1
30 – 44	674,7	677,6	676,8	663,6
45 – 65	571,9	587,6	583,9	581,7
65 και άνω	15,9	15,3	16,2	17,7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2013 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Η έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2013, ύστερα από μια τετραετία συνεχούς μείωσης των ποσοστών στον τομέα της απασχόλησης, εμφάνισε στην γενική της εικόνα θετικά σημεία. Στα πρώτα τρία τρίμηνα του έτους 2013 η έρευνα του εργατικού δυναμικού στον τομέα της απασχόλησης παρουσιάζει ανάκαμψη αφού ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν 3.595.921 άτομα, έφτασε τα 3.635.905 άτομα στο τρίτο τρίμηνο (ο αντίστοιχος αριθμός των ατόμων που καταγράφηκε στον τομέα της απασχόλησης ήταν 3.632.184). Στο τέταρτο τρίμηνο του έτους 2013 παρατηρείται πτώση των ατόμων που απασχολούνταν, αλλά αυτό δεν αποτέλεσε τροχοπέδη καθώς ο αριθμός των ατόμων, που ήταν άνεργα την προηγούμενη χρονιά, αυξήθηκε σημαντικά και στα τέσσερα τρίμηνα του έτους. Από 112.215 άτομα το πρώτο τρίμηνο, που κατεγράφησαν στην έρευνα, έφτασαν τα 143.391 άτομα, στον τομέα της απασχόλησης, το τέταρτο τρίμηνο για το έτος.

Στους άντρες μπορούμε να παρατηρήσουμε, βάσει της έρευνας, η ηλικιακή ομάδα 15 έως 19 εμφανίζει μια σταθερή άνοδο στα πρώτα δύο τρίμηνα και έπειτα μια μικρή πτώση στα δύο τελευταία τρίμηνα. Την ίδια πορεία ακολουθούν και οι ηλικιακές ομάδες 30 έως 44 και 45 έως 65, με την διαφορά ότι βλέπουμε πτώση στο ποσοστό μόνο στο τελευταίο τρίμηνο του έτους. Για τις ηλικιακές ομάδες 20 έως 24 και 65 και άνω, υπάρχει σταθερή αύξηση, ενώ για την ηλικιακή ομάδα 25 έως 29 είναι εμφανής η μείωση και στα τέσσερα τρίμηνα.

Στις γυναίκες, για ακόμη μια χρονιά, η εικόνα που παρατηρείται στην έρευνα είναι παρόμοια με τον αντρών. Βλέπουμε πως για την ηλικιακή ομάδα από 20 έως υπάρχει αύξηση σε όλα τα τρίμηνα του έτους. Κάτι το οποίο μπορούμε να διαπιστώσουμε και στην ηλικιακή ομάδα των 65 και άνω. Η γενική εικόνα μας παρουσιάζει μια άνοδο στον τομέα της απασχόλησης, για τις γυναίκες, στα πρώτα τρίμηνα του έτους και στην συνέχεια κάθοδο.²⁸

²⁸ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2013.

6.2 Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για τα έτη 2009 – 2013.

Πίνακας 6. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2009

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	4.485,8	4.531,9	4.540,1	4.476,8
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	98,4	101,3	103,1	101,6
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	786,9	779,9	760,5	778,6
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	753,5	755,9	763,6	761,6
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	1.459,9	1.483,2	1.473,5	1.433,8
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	495,9	510,6	522,5	508,5
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	851,7	862,6	875,4	849,8
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	26,5	24,0	24,3	24,8
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	13,0	14,4	17,2	18,1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2009 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στο προηγούμενο υποκεφάλαιο παρουσιάσαμε μια εικόνα του τομέα της απασχόλησης, που αφορούσε την απασχόληση κατά ηλικιακή ομάδα στο γενικό της σύνολο για τα έτη 2009 έως 2013. Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα έχουμε την δυνατότητα να μάθουμε ποια ήταν τα αποτελέσματα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, στην έρευνα που πραγματοποίησε, για τα άτομα που βρίσκονται στον τομέα της απασχόλησης βάσει το επίπεδο εκπαίδευσής τους για τα έτη 2009 έως 2013.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, τα άτομα που κατέχουν το μικρότερο ποσοστό στον τομέα της απασχόλησης, και που κατά συνέπεια αυτό μας δείχνει ότι είναι σε δυσκολότερη θέση για εύρεση θέσης στην αγορά εργασίας, είναι η ομάδα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Όπως μπορούμε να δούμε στον πίνακα, παρατηρείται αύξηση σε όλα τα τρίμηνα για τον τομέα της απασχόλησης.

Αντίθετα, η ομάδα των ατόμων, που στην έρευνα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό, είναι εκείνη των ατόμων που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης. Σε αυτή την ομάδα βλέπουμε πως υπάρχει αύξηση στα πρώτα τρία τρίμηνα του έτους, ενώ στο τέταρτο τρίμηνο μείωση.

Οι απασχολούμενοι που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης έχουν την δεύτερη θέση, στα ποσοστά του τομέα απασχόλησης, και παρουσιάζουν την ίδια εικόνα με αυτή των απασχολούμενων που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης. Ενώ εμφανίζουν άνοδο στους αριθμούς στα πρώτα τρία τρίμηνα του έτους, στο τέταρτο τρίμηνο υπάρχει πτώση. Στους ίδιους ρυθμούς κινούνται και οι απασχολούμενοι που έχουν τελειώσει την γ' τάξη της μέσης εκπαίδευσης σε, σημαντικά, μικρότερους αριθμούς.

Επίσης, σημαντικά μεγάλη διαφορά στον τομέα της απασχόλησης, παρατηρείται στα άτομα που κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Παρουσιάζουν την ίδια εικόνα, με την διαφορά ότι τα ποσοστά τους κυμαίνονται πολύ χαμηλότερα από των περισσότερων ομάδων για το έτος του 2009.²⁹

²⁹ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2009.

Πίνακας 7. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2010

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	4.425,6	4.427,0	4.402,9	4.299,0
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	102,2	107,0	109,0	109,2
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	787,1	782,6	768,6	777,7
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	759,2	766,0	768,4	749,7
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	1.426,7	1.433,2	1.427,2	1.388,2
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	493,0	484,6	481,1	467,3
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	816,6	812,1	802,2	766,3
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	23,5	22,6	20,5	20,9
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	17,4	18,8	20,0	19,7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2010 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Για το έτος 2010, στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την απασχόληση βάσει το επίπεδο σπουδών, σύμφωνα με τον πίνακα 7 μπορούμε να διαπιστώσουμε πως εμφανίζει την ίδια εικόνα με αυτή του 2009, με τα σημάδια της ύφεσης να γίνονται όλο και πιο έντονα στον τομέα της απασχόλησης.

Οι απασχολούμενοι που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου έχουν αυξηθεί σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά όπως και οι απασχολούμενοι που δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Στους κατόχους πτυχίων ανωτάτων σχολών παρατηρείται αυξομείωση ανά τα τρίμηνα όπως και στους πτυχιούχους ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών. Στις κατηγορίες των απασχολούμενων που έχουν τελειώσει την τρίτη τάξη μέσης εκπαίδευσης και σε αυτούς που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης υπάρχει έντονη μείωση στον τομέα της απασχόλησης.

Κοινό σημείο σε όλες τις κατηγορίες είναι η αστάθεια της απασχόλησης από τρίμηνο σε τρίμηνο για τους εργαζόμενους. Στο τέταρτο τρίμηνο, στο τέλος του έτους του 2010 παρατηρούμε πως στο σύνολο η απασχόληση μειώνεται.³⁰

³⁰ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2010.

Πίνακας 8. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2011

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	4.194,4	4.156,3	4.079,3	3.932,8
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	110,5	111,3	122,7	127,8
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	778,2	770,6	742,4	734,3
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	736,3	719,7	726,5	696,3
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	1.372,6	1.366,6	1.340,3	1.294,1
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	445,4	446,2	445,4	426,1
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	716,8	706,3	673,0	626,6
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	16,8	15,7	12,1	12,0
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	18,0	20,1	16,9	15,6

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2011 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στο τρίτο έτος της κρίσης, υο 2011, η εικόνα που παρουσιάζει η έρευνα είναι αρνητική καθώς στις περισσότερες κατηγορίες παρατηρείται μείωση των απασχολούμενων. Θετικό σημείο στην έρευνα είναι η σημαντική αύξηση των απασχολούμενων που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων, αφού ο αριθμός τους από το 2009 μέχρι και σήμερα έχει ανέβει αξιοσημείωτα.

Σύμφωνα με την έρευνα της Ελληνικής Στατιστική Αρχής, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών εμφανίζουν αύξηση στον τομέα της απασχόλησης. Οι απασχολούμενοι που είναι κάτοχοι απολυτηρίου μέσης εκπαίδευσης δέχονται την μεγαλύτερη μείωση σε όλα τα τρίμηνα μαζί με τους απασχολούμενους που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης. Την ίδια εικόνα μπορούμε να δούμε και στις κατηγορίες των ατόμων που δεν έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, καθώς παρουσιάζουν σταθερή μείωση στον τομέα της απασχόλησης σε χαμηλότερες τιμές.

Η εικόνα της έρευνα αυτής ήταν αναμενόμενη, αν αναλογιστούμε πως στην έρευνα ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο του αντίστοιχου έτους παρατηρήθηκε για πρώτη φορά μεγάλη μείωση στον τομέα της απασχόλησης.³¹

³¹ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2011

Πίνακας 9. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2012

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	3.837,9	3.793,1	3.739,0	3.681,9
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	134,6	144,3	143,0	140,2
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	735,1	725,2	712,0	716,6
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	680,2	676,9	654,7	660,4
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	1.259,7	1.253,6	1.246,3	1.235,7
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	414,0	400,2	389,9	368,6
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	590,8	571,4	572,8	540,0
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	10,1	10,2	9,9	10,3
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	13,4	11,3	10,4	10,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2012 (Α' Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Η απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το 2012 δεν διαφέρει από την εικόνα που παρουσίασε την προηγούμενη χρονιά. Διανύοντας μια από τις δυσκολότερες περιόδους της ύφεσης στην διάρκεια της κρίσης στην Ελλάδα, μπορούμε να δούμε στον πίνακα 9 πόσο έχει επηρεάσει την απασχόληση.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ αρχικά παρουσιάζουν αύξηση στον τομέα της απασχόλησης, στο τέταρτο τρίμηνο του έτους παρατηρείται μείωση. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών έχουν σταθερή καθοδική πορεία σε όλα τα τρίμηνα του έτους. Κάτι το οποίο μπορούμε να διαπιστώσουμε και για τις κατηγορίες των ατόμων που δεν έχουν τελειώσει την στοιχειώδη εκπαίδευση και των ατόμων που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο. Με μια γενικότερη ματιά, στις περισσότερες κατηγορίες επιπέδου σπουδών υπάρχει σταδιακή μείωση από τρίμηνο σε τρίμηνο με μια μικρή διαφορά, στην κατηγορία των πτυχιούχων ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών, παρουσιάζεται μια μικρή αύξηση από το τρίτο προς το τέταρτο τρίμηνο του έτους.

Οι απασχολούμενοι οι οποίοι είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, σταθερά έχουν ανοδική πορεία στο ποσοστό τους στον τομέα της απασχόλησης. Μάλιστα, αυτή η ανοδική πορεία είναι πολύ σημαντική αν λάβουμε υπόψη μας πόσο ήταν το ποσοστό τους στην αρχή της περιόδου της κρίσης και στην μετέπειτα περίοδο, όπου υπήρξε, κατά γενικό επίπεδο, από τις δυσκολότερες περιόδους που η κρίση κλόνιζε τον τομέα της απασχόλησης στην Ελλάδα.³²

³² Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2012.

Πίνακας 10. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2013

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	3.595,9	3.632,2	3.635,9	3.589,7
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	126,6	132,6	140,2	141,3
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	720,8	727,3	724,2	724,5
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	621,4	625,7	651,8	644,0
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	1.225,0	1.252,7	1.224,5	1.206,0
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	357,9	350,6	354,1	349,9
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	524,4	524,9	520,6	503,8
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	9,3	7,4	8,1	8,2
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	10,5	11,1	12,4	12,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2013 (Α' Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στη έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής στην απασχόληση, βάσει το επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2013, στο γενικό της σύνολο παρατηρείται αύξηση στα πρώτα τρία τρίμηνα, ενώ στο τέταρτο τρίμηνο υπάρχει μείωση των απασχολούμενων.

Στους ίδιους ρυθμούς κινούνται και οι κατηγορίες των απασχολούμενων ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσής τους. Ύστερα από τέσσερα χρόνια, στους απασχολούμενους που έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, εμφανίζεται μείωση στον αριθμό τους στο πρώτο τρίμηνο, συγκριτικά με την προηγούμενη χρονιά, όμως στα επόμενα τρίμηνα υπάρχει ξανά ανοδική πορεία. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών, αρχικά εμφανίζουν αύξηση στον τομέα της απασχόλησης από το πρώτο στο δεύτερο τρίμηνο, ενώ στην συνέχεια παρουσιάζουν μείωση η οποία σταθεροποιείται στα τελευταία δύο τρίμηνα του έτους. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών έχουν ανοδική πορεία στα πρώτα τρία τρίμηνα του έτους, ενώ για το τέταρτο τρίμηνο παρουσιάζουν μείωση. Στην κατηγορία των απασχολούμενων με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης βλέπουμε μια άνοδο από το πρώτο στο δεύτερο τρίμηνο αρχικά, αλλά στην συνέχεια παρατηρείται μείωση. Ανάλογη πορεία παρατηρείται και στις επόμενες κατηγορίες με κοινό σημείο την μείωση των απασχολούμενων.

Άξιο επισήμανσης είναι το γεγονός, ενώ υπάρχει μια θετική αύξηση των απασχολούμενων, παρατηρείται ότι από το πέρας του ενός τριμήνου στο επόμενο έχουμε μια αρκετά σημαντική μείωσή τους.

Όπως είναι εμφανές, η Ελλάδα διανύει μια αρκετά δύσκολη περίοδο όπου προσπαθεί να ορθοποδήσει, αλλά οι καταστάσεις που δημιουργούνται στην ύφεση καθιστά αυτή της την προσπάθεια δύσκολη και ασταθή, ιδιαίτερα για αυτό το έτος αφού οι αυξομειώσεις στον τομέα της απασχόλησης είναι αρκετά έντονες συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη.³³

³³ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

7.1 Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για τα έτη 2009 – 2013.

Πίνακας 11. Ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2009

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	197,4	184,8	193,9	224,0
15 – 19	6,3	6,0	6,6	7,1
20 – 24	32,6	28,5	28,6	34,0
25 – 29	45,1	43,5	42,7	45,2
30 – 44	68,2	61,7	65,7	80,2
45 – 64	44,7	44,6	49,7	56,8
65 και άνω	0,6	0,4	0,5	0,7
Θήλειες	264,9	257,8	271,2	290,5
15 – 19	9,3	8,2	8,1	8,1
20 – 24	41,3	41,5	43,6	47,3
25 – 29	50,4	47,7	56,5	59,3
30 – 44	113,8	110,5	112,6	121,1
45 – 64	49,9	49,7	50,3	54,4
65 και άνω	0,2	0,2	0,2	0,2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2009 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην στατιστική έρευνα που παρέβαλε η Ελληνική Στατιστική Αρχή για την ανεργία το πρώτο έτος της κρίσης για το 2009 μπορούμε να διαπιστώσουμε πως από το πρώτο τρίμηνο έως και το τέταρτο τρίμηνο η ανεργία κάνει αισθητή την παρουσία της.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, το σύνολο των ανέργων το πρώτο τρίμηνο του έτους ήταν 462.343 άτομα, ενώ στο τέλος του τέταρτου τριμήνου ήδη οι άνεργοι έχουν ξεπεράσει το μισό εκατομμύριο.

Αν και παρουσιάζεται μια ανεπαίσθητη πτώση του ποσοστού ανεργίας το πρώτο τρίμηνο από 9,3% σε 8,9% στο δεύτερο τρίμηνο, φτάνουμε στην άνοδο της ανεργίας με μια ολόκληρη ποσοστιαία μονάδα σε 10,3% στο τέταρτο τρίμηνο.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων αναζητούν μισθωτή εργασία, καθώς επίσης και ένα μεγάλο μέρος αναζητά πλήρη απασχόληση, ενώ οι άνεργοι που θα μπορούσαν να συμβιβαστούν και με μερικής απασχόλησης εργασία ξεπερνούν εκείνους που αναζητούν εργασία πλήρους απασχόλησης.

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ανέργων απορρίπτει ευκαιρίες για να εργαστεί είτε γιατί δεν είναι ικανοποιητικές οι αποδοχές, είτε γιατί δεν το εξυπηρετεί ο τόπος εργασίας είτε γιατί δεν το εξυπηρετεί το ωράριο.

Και στα τέσσερα τρίμηνα το ποσοστό ανεργίας των γυναικών, συγκριτικά με αυτό των αντρών, είναι σχεδόν διπλάσιο κάτι το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί επόμενο αφού στον τομέα της απασχόλησης στις προηγούμενες έρευνες είδαμε πως οι άντρες υπερίσχυαν στον αριθμό από τις γυναίκες.³⁴

³⁴ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2009.

Πίνακας 12. Ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2010

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	264,1	273,0	282,9	335,0
15 – 19	7,5	8,6	8,2	10,3
20 – 24	37,9	37,5	39,5	47,4
25 – 29	51,7	54,5	53,1	66,6
30 – 44	97,4	101,2	109,8	124,5
45 – 64	68,9	70,5	71,5	85,2
65 και άνω	0,8	0,7	0,8	0,9
Θήλειες	322,6	321,1	339,1	377,1
15 – 19	7,1	6,7	7,5	8,8
20 – 24	51,6	51,8	53,9	55,4
25 – 29	60,9	60,6	71,6	75,9
30 – 44	140,3	138,3	140,7	165,1
45 – 64	62,6	63,4	65,0	71,5
65 και άνω	0,2	0,3	0,4	0,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2010 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην διάρκεια του έτους 2010, σύμφωνα με την έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, η εικόνα που παρουσιάζει η ανεργία στην Ελλάδα είναι ολοένα και περισσότερο αρνητική. Ο αριθμός των ανέργων αυξάνεται ραγδαία, όχι μόνο από χρονιά σε χρονιά, αλλά από τρίμηνο σε τρίμηνο. Συγκεκριμένα για το έτος του 2010 ο αριθμός των ανέργων, το πρώτο τρίμηνο, ήταν 586.767 άτομα ενώ στο τέλος του τέταρτου τριμήνου ο αριθμός των ανέργων που κατεγράφησαν έφτασε τους 712.065.

Το ποσοστό των ανέργων που αναζητά μισθωτή εργασία, πλήρους απασχόλησης, εξακολουθεί να είναι μεγάλο ξεπερνώντας το 87% . Πάνω από το 50% των ανέργων αναζητούν εργασία με πλήρη απασχόληση, ενώ το ποσοστό των ανέργων που θα ήταν διατεθειμένοι να συμβιβαστούν και με μερικής απασχόλησης εργασία, έχει μειωθεί σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Επίσης, μείωση παρατηρείται και στο ποσοστό των ανέργων που απορρίπτουν ευκαιρίες για εργασία, καθώς δεν συμβιβάζονται με όσα τους προσφέρουν.

Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών, και για το 2010, είναι σημαντικά μεγαλύτερο από εκείνο των αντρών. Το τέταρτο τρίμηνο κλείνει με ποσοστό ανεργία 17,9% για τις γυναίκες, ενώ το αντίστοιχο για τους άντρες είναι 11,5%.

Γενικά, και για τα δύο φύλα, οι ηλικιακές ομάδες που πλήττονται περισσότερο από την ανεργία είναι εκείνες των 25 έως 29 ετών και 30 έως 44 ετών. Στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες τα ποσοστά βρίσκονται περισσότερο κοντά το ένα με το άλλο από τρίμηνο σε τρίμηνο.³⁵

³⁵ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2010.

Πίνακας 13. Ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2011

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	384,1	393,8	429,6	508,1
15 – 19	11,4	10,1	11,7	13,5
20 – 24	47,8	52,7	57,7	62,3
25 – 29	77,6	83,0	90,7	102,0
30 – 44	149,1	148,2	159,3	194,8
45 – 64	97,2	99,1	109,5	134,6
65 και άνω	1,0	0,5	0,8	1,1
Θήλειες	408,5	417,1	448,7	517,8
15 – 19	8,7	10,9	11,5	13,4
20 – 24	58,7	61,2	62,0	70,9
25 – 29	82,4	85,5	95,3	104,9
30 – 44	178,4	178,0	193,6	222,3
45 – 64	79,5	80,6	84,7	104,9
65 και άνω	0,7	0,8	1,5	1,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2011 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Η έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το 2011, παρουσιάζει μια πιο αρνητική εικόνα της ανεργίας που πλήττει την Ελλάδα σε σχέση με τις δύο προηγούμενες χρονιές. Οι άνεργοι από την αρχή της κρίσης και στο διάστημα τριών ετών έχουν διπλασιαστεί. Συγκεκριμένα στο πρώτο τρίμηνο οι άνεργοι ήταν 792.601 άτομα, ενώ στο τέταρτο τρίμηνο, του έτους 2011, ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο. Ο αριθμός των ανέργων που δημιουργήθηκε στο διάστημα τους ενός αυτού έτους άγγιξε κοντά τις τριακόσιες χιλιάδες.

Το ποσοστό των ανέργων που αναζητά μισθωτή εργασία πλήρους απασχόλησης αγγίζει το 90%. Στην έρευνα παρατηρείται ότι το ποσοστό των ανέργων που αναζητούν εργασία με πλήρη απασχόληση έχει μειωθεί, ενώ εκείνο, το ποσοστό των ανέργων που είναι πρόθυμο να συμβιβαστεί, έχει αυξηθεί.

Το ίδιο συμβαίνει και με το ποσοστό των ανέργων που απορρίπτει τις ευκαιρίες για εργασία, το οποίο έχει μειωθεί από την αρχή της κρίσης.

Για πρώτη φορά, ύστερα από τρία χρόνια που η Ελλάδα διανύει κρίση, το ποσοστό των γυναικών ξεπερνάει το 20%, το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο από εκεί των αντρών.

Όπως επίσης, είναι πλέον εμφανές ότι η ανεργία παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις καθώς ύστερα από τις ηλικιακές ομάδες των 25 έως 29 ετών και 30 έως 44 ετών, γίνεται πιο αντιληπτή και στις ηλικίες των 45 έως 64 ετών.³⁶

³⁶ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2011.

Πίνακας 14. Ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2012

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	560,7	591,9	617,5	664,0
15 – 19	15,5	12,9	12,3	15,2
20 – 24	62,8	65,4	69,4	71,9
25 – 29	108,4	113,9	116,6	124,7
30 – 44	224,6	239,3	247,4	265,9
45 – 64	148,3	159,0	169,6	183,3
65 και άνω	1,1	1,5	2,1	2,9
Θήλειες	559,4	576,8	613,4	631,5
15 – 19	13,6	14,8	17,4	13,7
20 – 24	74,9	76,4	78,2	79,7
25 – 29	102,8	103,7	110,1	107,4
30 – 44	246,3	252,2	266,9	283,6
45 – 64	120,9	128,4	140,3	146,2
65 και άνω	0,9	1,1	0,6	0,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2012 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, για την ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2012, η εικόνα δεν μας παρουσιάζει κάτι το διαφορετικό από τις προηγούμενες χρονιές. Το ποσοστό της ανεργίας συνολικά ξεπερνάει τις 20 ποσοστιαίες μονάδες και ο αριθμός των ανέργων παραμένει πάνω το ένα εκατομμύριο καθόλη την διάρκεια του έτους.

Η έρευνα μας αποκαλύπτει πως όσο πιο βαθιά μπαίνει η Ελλάδα στην κρίση, τόσο περισσότερο οι άνεργοι συμβιβάζονται στην προσπάθεια τους για εύρεση εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό των ανέργων που αναζητεί εργασία με πλήρη απασχόληση μειώνεται από τρίμηνο σε τρίμηνο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των ανέργων που είναι πρόθυμοι να συμβιβαστούν βρίσκοντας εργασία και με μερική απασχόληση αυξάνεται.

Την αναγκαιότητα για εύρεση εργασίας μας την μαρτυρά και το γεγονός της μείωσης του ποσοστού των ανέργων που απέρριπταν την ευκαιρία για εργασία καθώς δεν τους εξυπηρετούσε είτε ο τόπος ή το ωράριο εργασίας, είτε δεν τους ικανοποιούσαν οι χρηματικές απολαβές.

Για το 2012, η εικόνα της ανεργίας στα δύο φύλα δεν διαφέρει από τις προηγούμενες χρονιές. Το ποσοστό της ανεργίας των γυναικών εξακολουθεί να είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των αντρών.

Το φαινόμενο της ανεργία είναι φανερό στις περισσότερες ηλικιακές ομάδες και για τα δύο φύλα, από την ηλικία των 20 ετών έως και των 64 ετών. Οι κατηγορία των ηλικιών 30 ετών έως και 44 ετών έχουν πιο έντονα αισθητή την επιρροή του φαινομένου της ανεργίας σε όλα τα έτη όπου η Ελλάδα διανύει κρίση.³⁷

³⁷ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2012.

Πίνακας 15. Ανεργία κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο για το έτος 2013

Ηλικιακή ομάδα και φύλο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Άρρενες	701,4	689,4	680,4	694,4
15 – 19	16,1	16,1	15,1	13,8
20 – 24	76,8	74,4	74,3	73,2
25 – 29	122,1	130,4	127,4	125,5
30 – 44	284,2	270,1	270,4	282,8
45 – 64	198,9	192,6	189,1	194,3
65 και άνω	3,4	5,7	4,1	4,7
Θήλειες	653,8	661,0	665,0	668,7
15 – 19	13,3	13,7	15,6	15,3
20 – 24	77,7	74,4	67,5	68,5
25 – 29	114,2	124,8	120,1	123,7
30 – 44	291,0	293,9	302,9	297,0
45 – 64	156,8	153,3	158,0	162,7
65 και άνω	0,8	0,9	0,9	1,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2013 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστική Αρχής, του εργατικού δυναμικού για την ανεργία, το έτος του 2013, συνεχίζει την ίδια πορεία με το προηγούμενο έτος. Μάλιστα ο αριθμός των ανέργων για το πρώτο τρίμηνο, σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο της προηγούμενης χρονιάς, είναι κατά πολύ περισσότερο αυξημένος. Στα επόμενα δύο τρίμηνα υπάρχει μια θετική αλλαγή στους αριθμούς για τους άντρες, καθώς βλέπουμε να υπάρχει μια μικρή μείωση, ενώ παρουσιάζεται αύξηση προς το τέλος του χρόνου. Σε αντίθεση οι γυναίκες, στο σύνολο παρατηρούμε πως και στα τέσσερα τρίμηνα υπάρχει αύξηση της ανεργίας.

Στους άντρες η ηλικιακή ομάδα 15 έως 19 χρονών, εμφανίζει μείωση της ανεργίας στα δύο τελευταία τρίμηνα. Παρόμοια πορεία παρακολουθούμε και στις ηλικίες μεταξύ 20 έως 24 χρονών, καθώς από τρίμηνο σε τρίμηνο υπάρχει μείωση. Οι ηλικιακές ομάδες από 25 ετών έως και 64 ετών, που έχουν βιώσει περισσότερο το φαινόμενο της κρίσης, παρουσιάζουν εικόνα παρόμοια με την γενική εικόνα του συνόλου. Ενώ αρχικά εμφανίζονται κάποια θετικά σημάδια και βλέπουμε κάποια μείωση της ανεργίας, στο τελευταίο τρίμηνο παρατηρείται αύξηση και οι αριθμοί αγγίζουν αυτούς του πρώτου τριμήνου.

Οι γυναίκες που έχουν δεχθεί και το μεγαλύτερο πλήγμα σε αυτά τα 5 χρόνια της ύφεσης παρατηρούμε πως τα θετικά σημάδια για μείωση της ανεργίας είναι ελάχιστα, και μάλιστα και τα ίδια ακολουθούν την ίδια πορεία με των αντρών και του γενικού συνόλου, καθώς στο τέταρτο τρίμηνο έχουν αυξηθεί ξανά. Πιο συγκεκριμένα η ηλικιακή ομάδα των 15 έως 19 ετών, παρουσιάζει συνεχόμενη αύξηση της ανεργίας σε όλα τα τρίμηνα. Οι ηλικίες 20 έως 24 ετών δείχνουν θετικά σημάδια, αφού παρατηρούμε μείωση των τιμών. Ενώ, οι ηλικιακές ομάδες από 25 έως 64 ετών, αρχικά έχουν μια τάση να μειώσουν τους δείκτες της ανεργίας, στο τελευταίο τρίμηνο οι αριθμοί έχουν πλησιάσει αυτούς του πρώτου.³⁸

³⁸ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2013.

7.2. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για τα έτη 2009 – 2013.

Πίνακας 16. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2009

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	462,3	442,6	465,1	514,4
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	6,0	7,4	10,3	8,3
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	49,5	52,7	60,1	56,3
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	93,0	84,2	93,9	104,4
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	171,4	160,7	165,1	190,8
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	60,7	61,2	61,1	66,8
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	77,5	71,7	69,2	81,8
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	2,0	2,6	2,3	2,9
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	2,2	2,1	3,1	3,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2009 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνική Στατιστικής Αρχής για την ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης το έτος 2009, με μια γενική ματιά παρατηρούμε ότι στο σύνολο οι τιμές από τρίμηνο σε τρίμηνο αυξάνονται.

Τα άτομα που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης δέχονται το πιο μεγάλο κρούσμα της ανεργίας. Ακολουθούν οι πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών, ενώ οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών και τα άτομα που έχουν τελειώσει την Τρίτη τάξη μέσης εκπαίδευσης, βρίσκονται αμέσως μετά σε ανάλογα επίπεδα τιμών μεταξύ τους.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων, σε σύγκριση με τις περισσότερες κατηγορίες εκπαίδευσης, έχουν χαμηλότερες τιμές. Κάτι που μπορούμε να παρατηρήσουμε και με την κατηγορία των ατόμων που δεν έχουν τελειώσει την στοιχειώδη εκπαίδευση και με την κατηγορία όσων δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των κατηγοριών είναι η σταδιακή αύξηση της ανεργίας, με ελάχιστα δείγματα μείωσής της στα τρίμηνα για το έτος του 2009.³⁹

³⁹ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2009.

Πίνακας 17. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2010

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	586,8	594,0	621,9	712,1
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	8,1	8,5	8,8	9,9
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	60,4	68,6	80,0	83,9
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	117,7	127,0	136,2	148,1
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	216,5	209,6	221,2	261,8
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	80,2	76,2	75,8	91,5
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	97,0	95,7	92,4	108,0
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	3,0	3,7	2,9	3,0
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	3,8	4,6	4,8	5,9

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2010 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2010, με μια γενική ματιά μπορούμε να παρατηρήσουμε τον ρυθμό με τον οποίο αυξάνεται από τρίμηνο σε τρίμηνο η ανεργία.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών παρουσιάζουν μικρή, αλλά σταθερή, αύξηση ανά τα τρίμηνα. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών δείχνουν μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης της ανεργίας, αλλά είναι αρκετά πιο χαμηλός από τον ρυθμό που παρατηρούμε στους πτυχιούχους ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών. Η κατηγορία των ατόμων που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, συγκριτικά με τις προηγούμενες κατηγορίες παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση στην ανεργία. Σταθερή αύξηση της ανεργίας, σε χαμηλότερους ρυθμούς βλέπουμε και στα άτομα που έχουν τελειώσει την τρίτη τάξη της μέσης εκπαίδευσης και στα άτομα που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης. Στις χαμηλότερες τιμές κινούνται οι άνεργοι που δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των κατηγοριών είναι η αύξηση της ανεργίας από τρίμηνο σε τρίμηνο για το έτος του 2010.⁴⁰

⁴⁰ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2010.

Πίνακας 18. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2011

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	792,6	810,8	878,3	1.025,9
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	12,1	11,9	12,8	17,3
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	92,7	100,7	102,2	128,0
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	160,8	168,6	182,7	209,4
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	294,1	293,3	324,4	383,0
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	99,1	96,9	100,9	122,7
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	124,3	123,6	127,6	153,7
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	3,9	5,2	4,0	4,7
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	5,5	10,6	5,7	7,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2011 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το 2011, με μια γενική ματιά παρατηρούμε πόσο έχει επηρεάσει η ύφεση τον τομέα της εργασίας και σε τι ύψος έχει φτάσει η ανεργία. Για το 2011 η εικόνα δεν διαφέρει από αυτή της προηγούμενης χρονιάς, καθώς η ανεργία αυξάνεται από τρίμηνο σε τρίμηνο με μεγάλους ρυθμούς.

Η κατηγορία των ατόμων που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, παρατηρούμε πως έχουν ανέβει οι ρυθμοί της αύξησης της ανεργίας, σε σύγκριση με την προηγούμενη χρόνια. Παρομοίως και η κατηγορία των πτυχιούχων ανωτέρων σχολών, σταθερά σε μεγαλύτερες τιμές από τους κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, έχουν μεγάλη αύξηση της ανεργίας. Την ίδια ακριβώς εικόνα παρουσιάζουν και οι πτυχιούχοι τεχνικών – επαγγελματικών σχολών. Τον μεγαλύτερο ρυθμό και την μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας την παρατηρούμε στην κατηγορία των ατόμων που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, όπως και στις προηγούμενες χρονιές. Στις κατηγορίες των ατόμων που έχουν απολυτήριο τρίτης τάξης της μέσης εκπαίδευσης και των ατόμων που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης, παρατηρούμε την ίδια πορεία σε παρόμοιους ανοδικούς ρυθμούς μεταξύ τους. Στις κατηγορίες των ατόμων που δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση και των ατόμων που δεν πήγαν καθόλου σχολείο, παρατηρούμε τις μικρότερες τιμές από όλες τις κατηγορίες, με αρκετές αυξομειώσεις.

Κοινό στοιχείο των περισσότερων κατηγοριών είναι η σταδιακή αύξηση της ανεργίας από τρίμηνο σε τρίμηνο για το έτος του 2011.⁴¹

⁴¹ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2011.

Πίνακας 19. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2012

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	1.120,1	1.168,8	1.230,9	1.295,5
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	18,3	21,3	20,6	23,5
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	136,7	140,3	147,7	142,4
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	226,8	237,8	254,7	270,8
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	413,8	441,2	462,2	483,7
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	139,2	138,3	149,0	165,0
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	173,4	180,0	185,7	199,3
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	5,0	3,5	3,8	3,6
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	7,0	6,3	7,2	7,2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2012 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2012, με μια ματιά στο γενικό σύνολο παρατηρούμε την σταθερή αύξηση της ανεργίας.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών παρουσιάζουν σταθερή ανοδική πορεία στην ανεργία, από τρίμηνο σε τρίμηνο. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών, αρχικά στα πρώτα τρία τρίμηνα έχουν ανοδική πορεία, στο τέταρτο τρίμηνο του έτους βλέπουμε πως εμφανίζουν μια μείωση στην ανεργία. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών έχουν την ίδια εικόνα με τους κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, με σταθερή άνοδο της ανεργίας από τρίμηνο σε τρίμηνο. Κάτι που μπορούμε να δούμε και στην κατηγορία των ατόμων με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, όπου παρατηρείται με λίγο μεγαλύτερους ρυθμούς άνοδος της ανεργίας από τρίμηνο σε τρίμηνο. Ενώ η γενικότερη εικόνα των περισσότερων κατηγοριών παρουσιάζει αύξηση της ανεργίας, στην κατηγορία των ατόμων που δεν έχουν τελειώσει την στοιχειώδη εκπαίδευση μπορούμε να δούμε, σύμφωνα με την έρευνα στον πίνακα, πως παρουσιάζουν μείωση από τρίμηνο σε τρίμηνο για το έτος του 2012.⁴²

⁴² Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2012

Πίνακας 20. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2013

Επίπεδο εκπαίδευσης	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Και των δύο φύλων	1.355,2	1.350,4	1.345,4	1.363,1
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο	22,9	21,9	26,2	24,9
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	153,8	156,8	167,7	169,6
Πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών-επαγγελματικών σχολών	265,1	276,0	281,8	288,3
Έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης	518,9	518,9	509,9	517,3
Έχουν τελειώσει την γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης	179,2	169,1	165,8	164,2
Έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης	203,0	194,4	181,1	186,2
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	4,4	4,8	5,3	5,8
Δεν πήγαν καθόλου σε σχολείο	7,9	8,6	7,7	6,7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού για το έτος 2013 (Α', Β', Γ' και Δ' τρίμηνο, σε χιλιάδες)

Στην έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την ανεργία κατά το επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος του 2013, στο γενικό σύνολο των ανέργων παρατηρούμε μια θετική σταθερή μείωση στα πρώτα τρία τρίμηνα, ενώ στο τέταρτο τρίμηνο στο τέλος του χρόνου βλέπουμε άνοδο της ανεργία η οποία ξεπερνάς τις τιμές του πρώτου τριμήνου του έτους.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών παρουσιάζουν μείωση από το πρώτο στο δεύτερο τρίμηνο, ύστερα αύξηση και πάλι μικρή μείωση της ανεργίας από το τρίτο στο τέταρτο τρίμηνο. Οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών εμφανίζουν σταθερή ανοδική πορεία στην ανεργία από τρίμηνο σε τρίμηνο. Όπως και οι πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών, παρουσιάζουν ανοδική πορεία από τρίμηνο σε τρίμηνο. Η κατηγορία των ανέργων που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, στα πρώτα δύο τρίμηνα παρουσιάζουν σταθερότητα, ενώ στο τρίτο τρίμηνο υπάρχει εμφανής μείωση στην ανεργία, που όμως στο τέταρτο τρίμηνο αυξάνεται πάλι. Οι άνεργοι που δεν έχουν τελειώσει την στοιχειώδη εκπαίδευση, ακολουθούν την ίδια πορεία, ενώ οι άνεργοι που έχουν απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, παρουσιάζουν θετική μείωση για το έτος του 2013.⁴³

⁴³ Τα στοιχεία, οι δείκτες και τα ποσοστά είναι σύμφωνα με τις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

8.1 Σύνοψη.

Η παρούσα εργασία είχε ως βασικό θέμα την ανεργία στην Ελλάδα της κρίσης. Για αρχή έγινε ανάλυση της απασχόλησης και της εικόνας της στην Ελλάδα τα χρόνια που διανύει την οικονομική κρίση, ανάλυση της αγοράς εργασίας καθώς και οι πολιτικές προσαρμογές της στην Ελλάδα σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος.

Στην συνέχεια παρουσιάσαμε και αναλύσαμε τα αίτια που οδήγησαν την Ελλάδα σε μια οικονομική κρίση, ποιοι οι συνέπειες που δημιουργήθηκαν από αυτήν, όπως επίσης και τις μελλοντικές εκτιμήσεις για την πορεία της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους ένα κράτος μπορεί να λάβει ώστε να καταπολεμήσει την οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα. Επιπροσθέτως, αναλύσαμε την έννοια της ανεργίας, τα είδη της και τα αίτια τα οποία μπορούν να οδηγήσουν μια χώρα στην έντονη εμφάνιση του φαινομένου της ανεργίας και με ποιους τρόπους ένα κράτος μπορεί να οδηγήσει την χώρα στην σημαντική μείωσή της.

Στα επόμενα κεφάλαια παίρνει θέση η εμπειρική διερεύνηση, η οποία μέσα από τους πίνακες μας παρουσιάζει την πορεία και την εξέλιξη της απασχόλησης στον τομέα της αγοράς εργασίας και τον βαθμό με τον οποίο η οικονομική κρίση επηρέασε την απασχόληση και ενέτεινε το φαινόμενο της ανεργίας.

Σε αυτό το κεφάλαιο, ύστερα από την σύνοψη της πτυχιακής εργασίας, θα παρουσιάσουμε τα κυριότερα σημεία της.

8.2 Συμπέρασμα.

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα ανακεφαλαιώσουμε τα εμπειρικά συμπεράσματα που είναι αποτέλεσμα της παρούσας αυτής πτυχιακής εργασίας, ώστε να παρουσιαστεί η ολοκλήρωση και η εκπλήρωση των στόχων που τέθηκαν για αυτή την εργασία.

Οι αστάθειες που μπορούν να προκληθούν σε οικονομικό επίπεδο, όπως και τα πολιτικά γεγονότα που συμβαίνουν σε μια χώρα, καθώς και τα κοινωνικά προβλήματα που μπορεί να την διέπουν, όπως επίσης η αύξηση της ανεργίας και η επιδείνωση της φτώχειας, αποτελούν γεγονότα που ζητούν επίλυση στα πλαίσια κάθε κοινωνίας.

Σε αυτή την πτυχιακή εργασία, στόχος είναι η ανάλυση και η μελέτη της απασχόλησης και της ανεργίας στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης.

Στο έκτο κεφάλαιο είδαμε αναλυτικά την πορεία της απασχόλησης, από τρίμηνο σε τρίμηνο, για τα έτη 2009 έως και 2013, σύμφωνα με το φύλο, την ηλικιακή ομάδα και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Συμπερασματικά, στον τομέα της απασχόλησης οι άντρες κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό, εν αντιθέσει με τις γυναίκες που δεν έχουν την ίδια δυνατότητα εύρεσης εργασίας. Οι ηλικίες από 30 έως και 64 ετών συνοψίζουν και το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων.

Σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης, το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνουν οι απασχολούμενοι που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, ενώ οι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών και οι πτυχιούχοι ανωτέρων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών ακολουθούν, και με τις δύο κατηγορίες μαζί να λαμβάνουν το ίδιο ποσοστό στον τομέα της απασχόλησης με τους τελειόφοιτους της μέσης εκπαίδευσης. Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών παρουσιάζονται πιο αδύναμοι στην εύρεση εργασίας.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάστηκε αναλυτικά η πορεία της ανεργίας, από τρίμηνο σε τρίμηνο, για τα έτη 2009 έως και 2013, σύμφωνα με το φύλο, την ηλικιακή ομάδα και το επίπεδο της εκπαίδευσης.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της ανεργίας και η ραγδαία αύξησή της, απόρροια της οικονομικής κρίσης, πλήττει κυρίως το γυναικείο φύλο, σε αντίθεση με τους άντρες που το ποσοστό τους είναι χαμηλότερο. Από τρίμηνο σε τρίμηνο, στα έτη, παρατηρούμε πως οι ηλικίες που πλήττει η ανεργία είναι από 25 ετών έως και 64 ετών, καθώς παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης της ανεργίας.

Σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης, οι τελειόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης δέχονται το μεγαλύτερο κρούσμα της ανεργίας, με τους πτυχιούχους ανωτάτων σχολών και τους πτυχιούχους ανωτάτων τεχνικών – επαγγελματικών σχολών να ακολουθούν στους ίδιους ρυθμούς, αλλά σε χαμηλότερο ποσοστό. Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών δέχονται το φαινόμενο της ανεργίας σε πολύ χαμηλότερους ρυθμούς.

Στην δημιουργία και στην έκταση της ανεργίας παίζουν πολλοί παράγοντες ρόλο. Η διαθεσιμότητα των συντελεστών παραγωγής, η τεχνολογική πρόοδος, όπως και η αυξημένη ζήτηση για εργασία, τα μειωμένα εισοδήματα, η υποαπασχόληση, είναι μερικές από τις αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο της ανεργίας. Μάλιστα, σε περίοδο οικονομικής κρίσης, οι παραπάνω αιτίες είναι ικανές να εντείνουν σε τεράστιους ρυθμούς το φαινόμενο της ανεργίας, το οποίο μπορεί να φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Η πορεία της οικονομικής ζωής μιας χώρας έχει αποδείξει πως το φαινόμενο της ανεργίας ακολουθεί ένα κυκλικό διάγραμμα, το οποίο συμβαδίζει με τον κύκλο της ύφεσης – ανάπτυξης. Στην περίοδο που διανύει η Ελλάδα, βρισκόμαστε σε ένα κρίσιμο σημείο, σε ένα σημείο καμπής, όπου η ανάπτυξη κινείται σε πολύ χαμηλούς ρυθμούς, με απόρροια την αδυναμία εξισορρόπησης του εργατικού δυναμικού που μπορεί να απασχοληθεί, με το εργατικό δυναμικό που ζητά εργασία.

Εν κατακλείδι, η ανεργία αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που μπορεί να μαστίζει μια χώρα. Έχει ανάγκη την επίδειξη σωστής διαχείρισης, με σωστή λήψη αποφάσεων και με – όσο το δυνατόν περισσότερο – αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισής της, τόσο σε επίπεδο κράτους αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο, καθότι είναι ένα φαινόμενο το οποίο επηρεάζει πλέον την νέα γενιά, χωρίς να υπάρχει αποκλεισμός της πιθανότητας να επηρεάσει και τις μελλοντικές γενιές αυτής της χώρας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **«Αρχές Οικονομικής»**, Ευθύμιος Πουρναράκης – Γεώργιος Χατζηκωνσταντίνου , 2004.
- **«Ατομικές Εργασιακές Σχέσεις»**, Ιωάννης Ληξουριώτης – 2013.
- **«Οικονομική Πολιτική»**, Ιωάννης Σ. Βαβούρας – 2005.
- **«Παραδόσεις Πολιτικής Οικονομίας»**, Θεόδωρος Παπαηλίας – 2006.
- **«Ελληνικό Σύνταγμα»**, Άρθρο 22 παράγραφοι: 1, 2, 3, 4, 5.
- **«Σύγχρονα Οικονομικά Θέματα»**, Γεώργιος Χριστ. Κώττη – Αθηνά Πετράκη Κώττη, Παπαζήση 1995.
- **«Σύγχρονη Πολιτική Οικονομία»**, Κωνσταντίνου Γρηγ. Σφακιανός – Γρηγόριος Κων. Σφακιανός, Interbooks 1992.
- **«Οικονομική»**, Ανδρέας Κούρκουλος, Αθ. Σταμούλης 2003.
- **«Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία»**, Γ. Χρήστου – Θ. Γεωργακοπούλου – Γ. Τσεκούρα – Θ. Λιανού – Μ. Χατζηπροκοπίου – Θ. Μπέλου – Γ. Μπένου 2007.
- **Ινστιτούτο Τεχνολογική Εκπαίδευσης (ΙΤΕ) Ημερίδα Ανεργία – Μακροχρόνια Ανεργία**, Καθ. Δρ. Θ. Παπαθεοδωσίου – Καθ. Δρ. Ν. Ηγουμενάκης, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων 1998.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «**Αρχές Οικονομικής**», M. Gregory Mankin, ΤΥΠΟΘΕΤΩ – Γ. Δαρδάνος 2002.
- «**Βασικές Αρχές Οικονομικής Θεωρίας**», Ken Ferguson, ΚΡΙΤΙΚΗ 2004.
- «**Εισαγωγή στην Οικονομική**», David Begg – S. Fischer – R. Dornbusch, ΚΡΙΤΙΚΗ 1998.
- «**Οικονομική**», Walter J. Wessels, ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ 1993.
- «**Οικονομική**», Β' τόμος, Samuelson Nordhaus, Παπαζήση 2000.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- www.oaed.gr
- www.ine-gsee.gr
- www.hellenicparliamen.gr
- http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL102/457/3003.12053/extras/activities/index_03_epagelmata_drastiriotita/ergasia_epagelmata_archaia_ellada.pdf.
- www.bankofgreece.gr
- www.oe-e.gr

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2009.....	40
Πίνακας 2. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2010.....	42
Πίνακας 3. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2011.....	44
Πίνακας 4. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2012.....	46
Πίνακας 5. Απασχόληση κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2013.....	48
Πίνακας 6. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2009.....	50
Πίνακας 7. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2010.....	52
Πίνακας 8. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2011.....	54
Πίνακας 9. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2012.....	56
Πίνακας 10. Απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2013.....	58
Πίνακας 11. Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2009.....	60
Πίνακας 12. Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2010.....	62
Πίνακας 13. Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2011.....	64
Πίνακας 14. Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2012.....	66
Πίνακας 15. Ανεργία κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2013.....	68
Πίνακας 16. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2009.....	70
Πίνακας 17. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2010.....	72
Πίνακας 18. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2011.....	74
Πίνακας 19. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2012.....	76
Πίνακας 20. Ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2013.....	78